

Beste Berla-lid,
Beste lezer,

U leest hier reeds het vierde nummer van dit jaar van het tijdschrift van Berla. Hoewel het streefdoel is om vier (goed gevulde) nummers per jaar te bezorgen, kunnen we u nu al geruststellen dat er eind 2023 nog een vijfde nummer aankomt.

Het tijdschrift is een beetje het uithangbord van Berla, maar ook onze andere traditionele activiteiten zijn dit jaar weer op kruissnelheid gekomen.

Zo organiseerden we in de eerste jaarhelft reeds drie succesvolle praatcafés. De twee exposés van Joris Sleebus over Expo 58 (in samenwerking met Femma Eversem) gingen door in Eversem en de lezing van Jef Thielemans over wielervoers in onze gemeente vond plaats in Wolvertem. In het najaar zal nog een vierde praatcafé van Walter Sevenants over archeologische vondsten in Westrode plaatsvinden in... Westrode.

Bovendien organiseerde de archiefgroep van Berla in april in het cultuurhuis van Meise een druk bezochte tentoonstelling over het lokaal onderwijs, met een prachtige reconstructie van een oud klaslokaal en met levensechte schoolmeesters.

We mochten daar onder meer verschillende klassen uit de lokale lagere scholen ontvangen.

U merkt het: Berla zit niet stil en probeert de activiteiten te spreiden over verschillende locaties binnen de gemeente.

U mag al noteren dat in het voorjaar 2024 ook in Rossem een praatcafé gepland is en dat we volgend jaar opnieuw een culturele uitstap organiseren voor de leden van onze vereniging.

Alvast veel leesplezier in afwachting van deze andere activiteiten!

Jan Buyens,
secretaris.

INHOUD

<i>Marc Gillisjans</i> – De veldwachters ofte sjampetters van Wolvertem	3
<i>Joris Sleebus</i> – Op een derde spoor naar de Heizel	28
<i>Marc Gillisjans</i> – Bijnamen in Wolvertem, deel Westrode & Boskant	36
<i>Jef Teugels c.s.</i> – Het klokkenspatrimonium van sint-Brixius-Rode	43
<i>Piet De Cuyper</i> – “Vlegelen” en dorsen in de Kuipestraat (circa 1950)	48
<i>Jan Lindemans</i> – Testament van Henricke Van Rode ende Margriete Meskens (Meise, 1521)	50
De enige oude ansichtkaart van Meuzegem?	51
Info over de kring & sponsoring	52

Op de omslag: een zicht op oud-Meise vanuit de huidige Van Doorslaerlaan met een gefantaseerde “oude landelijke voorgrond” (160 x 122 cm, olieverf op doek, gesigneerd “HI” of “He”, s.d.). Dit schilderij hing jarenlang in de gelagzaal van de brasserie “De Klok” in Meise. Gift van Anne-Marie Moonens aan het Berla-archief.

DE VELDWACHTERS OFTE SJAMPETTERS VAN WOLVERTEM

Marc Gillisjans

TIJDENS HET ANCIEN RÉGIME

In het ancien régime sprak men over een *preter*, officier of sergeant en deze riep de schepenen samen en was hun bode voor kennisgevingen en bevelen. Hij kondigde verkopeningen aan en maande nalatige belastingplichtigen aan tot betaling. Het politieambt werd opgedragen aan de adjunct van de meier, later de eerste schepen. Een politiecommissaris kwam er in gemeenten met meer dan 5.000 inwoners. Onder invloed van de Franse revolutie werd zijn ambt wettelijk geregeld en ook geüniformeerd. In principe telde elke gemeente vanaf 1803 één veldwachter.

De lokale landelijke politie, werd opgericht bij decreet van 28.09.1791 en de dienst werd ingesteld door de *Loi Rurale* op 14.12.1791. Het kenteken van hun functie was een metalen plaatje op de arm met de vermelding: *La Loi + de naam van de gemeente + de naam van de drager*.

Deze dienst bestond uit een veldwachter en soms ook uit een politieagent. Het equivalent hiervan in de stad was de *gardevil*. Tussen beide stond dan nog de burgerwacht ofte *garde civique*.

In een verslag uit het jaar XII der Franse Republiek leest men:

[...] il n'appartient pas à ces sergents, transformés aujourd'hui en gardes champêtres, de veiller à la conduite des citoyens; c'est aux champs où est leur place, c'est la conservation des fruits qui leur est spécialement confiée: leur surveillance ne doit s'étendre que sur les personnes qui attaquent la morale en attaquant, quoique légèrement, la propriété d'autrui, ce sont les délits ruraux qui sont du ressort de la police municipale, qu'ils doivent dénoncer à l'officier de police.

Il n'est point convenable, il est même dangereux de leur accorder d'autres attributions ou de leur confier celle de commissaire, car la plupart de ces gens-là sont ivrognes et paresseux, et l'on doit avouer que ces qualités ne conviennent pas à un agent de police, qui doit à ses concitoyens un exemple de la bonne conduite qu'il exige d'eux.

[...]

IN BELGIË

Met de Belgische onafhankelijkheid werden de decreten uit 1791 afgeschaft en kreeg het veldwachtersambt verder vorm door de wettelijke bepalingen opgetekend in een *Code Communal* (1836), een *Code Forestier* (1854) en een *Code Rural* (1886).

Deze laatste regelde de jaarwedde, het uniform dat groen hoorde te zijn, het verplicht dragen van een kepie en het ten dienste stellen door de gemeente van een sabel en een karabijn om zich te kunnen verdedigen.

De veldwachter had een aantal algemene taken zoals het waken over de toepassing van het politiereglement, over orde en tucht, het bewaken en toezicht houden over de velden, de vruchten, de oogst, het fruit, de bossen en de jacht, hulp bieden aan de rijkswacht bij het opsporen van deserteurs en dienstweigeraars en begeleiden van openbare manifestatie zoals processies,...

Op kermissen, jaarmarkten en andere feestelijkheden diende hij bijzonder alert te zijn en op te treden tegen dronkenschap, vechtpartijen en nachtlawaai. Ook had hij een aantal specifieke taken zoals het opstellen van bekeuringen voor achtergelaten mest op de openbare weg, controle op de verlichting der straten en der voertuigen, op de juiste afstelling van maten en gewichten, op de zuiverheid van eetwaren en de vrije doorgang in de straten voor het verkeer, op slecht onderhouden grachten en op spelen zonder toelating van de burgemeester.

Hij had ook een controlerende en inspecterende functie op hondsdoelheid, mond-en klauwzeer, loslopende honden, platen voor hondengespannen en fietsen, aanplantingen langs de openbare weg en controle op de werklozen.

Ook diende hij toezicht te houden op de openbare werken in de gemeente en in 1896 mocht hij nog steeds de maandelijkse salarissen van de gemeentewerklieden uitbetalen, zij het niet in een herberg. Enkele jaren later zal deze maatregel worden afgeschaft.

Hij behoorde met de pastoor, de burgemeester en de dokter tot de notabelen van de gemeente maar onlangs zijn sleutelpositie genoot hij slechts een beperkt aanzien, eerder werd hij gevreesd.

Elk proces-verbaal diende hij te laten bevestigen door de burgemeester of de vrederechter bij wie hij zijn verslag diende uit te brengen.

Hij behoorde immers tot het gemeentepersoneel en zijn loon dus werd vastgelegd door de gemeenteraad ¹. Een hoog loon was aan hem echter niet besteed waardoor vele veldwachters ook nog een of meerdere bijberoepen hadden.

Volgens het dagboek van meier Leemans (p.23, 95) bedroeg ... *le traitement des gardes-champêtres*... voor de periode 1807-1811 240 francs.

Anno 1886 werd het bepaald op minstens 400 fr.

Volgens een brief van de arrondissementscommissaris ² uit januari 1901 mocht zijn loon niet minder dan 1.000 fr bedragen waarop de raad besliste vanaf 01.01.1901 de veldwachter 1.000 fr toe te kennen op voorwaarde dat hij geen enkele andere handelsactiviteit zou uitvoeren. Wel mocht hij nog aan landbouw doen maar zijn dienst mocht er niet onder lijden.

¹ Alle onkosten voor de veldwachter (wedden, pensioenen, kledij,...) werden door de gemeente gespijsd in een *Gemeen Fonds der Veldwachters*. Ook zijn reisonkosten, vergoed vanaf 2 km. buiten zijn verblijfsgebied aan 15 ct. de kilometer.

² Zijn taak was om onregelmatigheden in het oog te houden. De gemeenteraad gaf meestal aan hem ter goedkeuring haar beslissingen door.

Ook kreeg hij een vergoeding voor huisvesting. Door de lage verloning hadden vele veldwachters meestal nog een bijberoep maar wat ze dus absoluut niet mochten was een herberg openhouden of drank verkopen.

Tenslotte bedroeg zijn jaarwedde anno 1920 reeds 2.400 frank!

Bij het in functie komen diende hij volgende eed af te leggen: *Ik zweer getrouwheid aan de koning, gehoorzaamheid aan de grondwet en aan de wetten van het Belgische volk.*

De veldwachter diende ten minste 25 jaar te zijn en na 30 jaar dienst mocht hij op pensioen en dit bedroeg in 1886 360 fr. Een brigadier ³ met tien jaar dienst kreeg toen 450 fr.

Dikwijls gebeurde zijn opvolging door een familielid die dan de kleding van zijn voorganger overnam. Het uniform (1886) bestond uit een wapenrok van donkergroen laken met negen geelkoperen knopen en een kepie van groen laken (beide dienden alle twee jaar vernieuwd te worden), een broek van marengogrijs laken en een broek in grijze tijk (beide werden alle jaren vernieuwd), een kapotjas in donkergrijs laken (alle vijf jaar te vernieuwen), een revolver, een sabel en op zijn borstrok een koperen plaatje met opschrift *veldwachter-Brabant* ⁴.

Door de politiehervorming van 1998 werd de veldwachter benoemd tot agent van de gemeentelijke politie, verdween *de sjampetter* uit beeld en behoorde zijn ambt na bijna 200 jaar tot het verleden.

De volgende inlichtingen haalden we uit het veldwachtersdagboek anno 1889 van Karel De Mars ⁵: voor gans het jaar 1889 werden alleen de vakken *te doene rondes*, *ontvangen bevelen* en *gevolg gegeven aan deze bevelen* ingevuld.

De vakken *klachten en opgemerkte feiten* en *overtredingen en ongevallen* met de namen van de beschuldigten bleven door hem onbeschreven.

³ Per kanton was er een brigade met aan het hoofd een brigadier en die werd gekozen onder de veldwachters die zich het meest onderscheiden hadden. Hij kreeg een gouden galon als mouwstreep.

⁴ Het uniform onderging doorheen de tijd verschillende aanpassingen.

⁵ In familiebezit bij André Robijns.

We leren eruit wat zijn taak was want Karel De Mars schreef:

- o brieven dragen ter ondertekening aan de schepenen⁶ Puttemans, Boon, Huysegoms, aan de griffier, de brigadier, de beambte van de burgerlijke stand, naar de leden van de armenraad, naar de pastoor voor het Te Deum (15.11), naar de jongens die verandering krijgen van regiment, brieven ronddragen voor de loting en om voor de militieraad te verschijnen.
- o -biljetten dragen naar en verwittigen van volgende personen dat ze naar het gevang moesten: naar Van den Eede (15.02), naar Meert (13.03), naar Egidius Verbruggen (16.03), naar Van Malder (19.03), naar Frans Cools (26.10);
- o Zo was hij ook geweest bij vrouw Meert om (08.04) te zeggen dat haar man niet mocht afkomen en bij de weduwe De Bondt dat ze naar het gasthuis in Buggenhout moest gaan;
- o -zijn ronde gemaakt in de velden bij de opening van het jachtseizoen (24.08);
- o -affiches geplaatst en verwijderd bij de opening en sluiting der barelen;
- o -uitnodigingsbrieven gedragen voor de plechtigheid der prijsuitdeling der lagere gemeentescholen;
- o -zo ging hij ook naar de gemeenteschool om een voordracht van mijnheer Hendrickx bij te wonen;
- o -hij diende orde te houden op het kerkhof bij de begrafenis van Sonnevill⁷;
- o -bij de kermis te Wolvertem en Meuzegem en een nachtronde gedaan in 't dorp;
- o -orde handhaven bij begrafenis onderwijzer Lauwers⁸ en aan de boskapel (25.03)⁹;
- o -aanwezig bij verhoor op het vredegerecht, bij het werkvolk van de gemeente, bij de beekruimers;
- o dienst doen op de zaal van het vredegerecht;
- o -ging hij mee met de huizenschatters voor de registratie, met de pikeur in de straten;

- o -ging hij naar Brussel voor kleding en was nieuwe steen gaan halen in Nerom;
  - o -aan de boeren had hij gevraagd (en was mee geweest) om verbrande steenkoolas (*schramouille*) te gaan halen in Kapelle op den Bos en te lossen;
  - o -hij ging telkens mee met de lotelingen.
- En zo werden alle dagen ingevuld, ook met nieuwjaar! Slechts een onderbreking met Kerstmis. En op 08.03.1889 schreef hij: *geenen dienst gedaan ons kind gestorven.*

3950   19
                  8
                  152

PROVINCE DE BRABANT.
PROVINCE BRABANT.

ARRONDISSEMENT *Brussel*

Commune
Gemeente *Wolvertem*

ANNÉE 1889.
JAAR

Livret tenu par le garde champêtre	Zakboekje gehouden door den veldwachter <i>Demars</i>
indiquant, jour par jour, les fourmées, les infractions qu'il aura constatées, l'indication des inculpés, etc., etc.	opgeveende, dag voor dag, de ronden, de overtreedingen welke hij zal hebben constadigd, de aanduiding der besadeldeden, enz.
Coté et paré par nous (1)	Gekant- en gekortloekend door ons (1)
le présent livret contenant feulllets.	het tegenwoordig zakboekje houdende bladeren.
(1) Bourgmestre ou Echevin (1 ^{er}) de Bourgmestree.	(1) Burgemeester of Schepene die dienst verrichtende van Bourgmestree.

Jan Emiel Lauwers

⁶ Andere schepenen werden niet vernoemd.

⁷ Jean Baptiste Sonnevill, eigenaar van het Hof de Bieshoecht.

⁸ Jan Emiel Lauwers, gemeenteonderwijzer in het centrum.

⁹ Feest van Maria Boodschap.

Journée du
Dag van den 25 Maart

1889.

feuillet.
86e blad.

Tournées : Lieux visités.
Ronden : Bezochte plaatsen.

Dorp
Bosch kant
Impée

Faits observés, plaintes ou réclamations reçues.
Opgemerkte daadzaken, ontvangene klachten of reclamaties.

Ordres reçus.
Ontvangene bevelen.

bij de secretaris gaan
stukken vragen blijkende lingerijk stand
aan Jan van Baten zeggen instel
naar de Beschikking gaan voor het hervinden.

Suite donnée à ces ordres.
Gevolg aan deze bevelen gegeven.

gewoest bij de secretaris.
stukken gedragen
bij Jan Baten gewoest
der orde naar de kapper gewoest

Délits. — Contraventions. — Accidents.
Wanbedrijven. — Overtredingen. — Ongevallen.

Noms et domicile des inculpés ou des victimes.
Namen en woonplaats der beschuldigten of der slachtoffers.

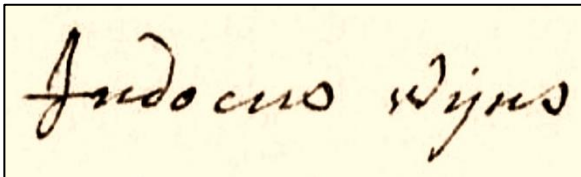
IN WOLVERTEM

Net voor de gemeentefusie van 01.01.1977 waren te Wolvertem in dienst: 1 politiecommissaris, 1 veldwachter¹⁰ en 2 politieagenten.

Wijns Judocus

cit. 1794 - ...

- ° Wolvertem (Rossem) 15.11.1755 zoon van Jeroen en Anna De Valck.
- X Nieuwenrode 09.01.1781 Cornelia De Vos, ° 1751-1807 met wie 4 kinderen.
- XX Beigem 17.09.1809 Joanna Catharina Van Hoef, °1776 met wie 2 kinderen.
- + Wolvertem 07.09.1813.

In de Franse periode vonden we hem terug in de telling van het jaar IV (1796) onder Wolvertem met als beroep *sergeant*.

In 1802-1803 vernoemd als boswachter maar soms in dezelfde akte vernoemd als *garde-forestier* en wat verder in de tekst als *garde-champêtre*!

Van Hemelrijck Jan Baptist

cit. 1796 - 1800

- ° Wolvertem 26.08.1755, zoon van Jan Baptist en Maria Anna Broes.
- X Humbeek 07.07.1778 Cornelia Van Roy (° 31.05.1745, dochter van Andreas en Joanna Van Hemelrijck); ze hadden 5 kinderen.
- + Wolvertem: 01.07.1800.

Hij werd vermeld in de telling van het jaar IV (1796) in Wolvertem als zijnde *sergeant* en was de schoonvader van Josephus Janssens; anno 1810 vermeld in de huwelijksakte van zijn dochter als ... *en son vivant garde-champêtre ....* en overleden op 60-jarige (*sic*) ouderdom.

¹⁰ Soms waren er twee veldwachters tegelijk, bijv. in een overgangsfase van een bestaande naar een nieuw-benoemde of een tijdelijke voor een gehucht.

Magdaleens Guillielmus

cit. 1801 - 1828

- ° Wolvertem: 03.06.1778 van Gabriël en Petronella Luypaert
- X ca. 1797 Elisabeth Van Hemelrijck (°1777, dochter van Jan Baptist en Cornelia Van Roy), van wie minstens 7 kinderen.
- + Wolvertem: 17.06.1828.

In zijn schrijven van 23 juli geeft de meier te kennen dat Magdaleens, in functie sedert het jaar IX, zeer goed zijn job doet, kan lezen en schrijven, geen dienst deed in de legers maar zeer goed aangeschreven staat, getrouwd is en zes kinderen heeft.

Uiteindelijk werd Guillielmus brigadier der veldwachters van het kanton Wolvertem.

Wanneer hij sterft heeft zijn zoon, landbouwer Jan Frans Magdaleens reeds met oogluikende toestemming van de gemeenteraad de functie van zijn vader overgenomen.

Op Kerstdag 1810 werd hij door de burgemeester opgeroepen om met hem en de *officier de santé* Jean Joseph d' Allecourt een lichaam te gaan onderzoeken gevonden in de Molenbeek van wie het gerucht ging dat het Adrien Van Lint¹¹ was die zich had verdrongen.

Na onderzoek kwam men tot het besluit dat het inderdaad Van Lint was en nadat d'Allecourt bevond dat er geen kwetsuren noch *contusiën* waren te vinden, had hij *le cadavre* opengemaakt en bevonden dat er een grote hoeveelheid water in de longen zat waardoor hij besloot dat Van Lint was verdrongen na een beroerte en er geen bezwaar was tot begraving.

Na zijn vroegtijdige dood richt de weduwe in februari 1836 een schrijven aan de koningin waarin ze geldelijke steun vraagt voor het verlies van haar koe die per ongeluk is gestorven; ze bezit 2 dagwand land maar heeft door dit verlies geen

¹¹ ° Wolvertem 14.09.1757, zoon van Egidius en Maria Vercammen en gehuwd te Oppem op 11.05.1783 met Maria Anna De Smedt.

meststoffen meer om het land vruchtbaar te houden; verder had haar man enige schulden aangegaan voor het onderhoud van zijn gezin en die ze nu moet afbetalen en daarom vraagt ze ook om haar een deel van het loon van haar zoon, nu veldwachter, te willen bezorgen.

Drie maand later vraagt ze opnieuw om hulp, nu aan de gouverneur, vermits ze van de gemeente niets kan bekomen omdat anders het gemeentelijk budget niet meer in evenwicht zou zijn en ook bij het bureel van weldadigheid vangt ze bot vermits dit liet weten geen geldmiddelen meer ter beschikking te hebben.

In september 1836 krijgt ze bericht van de gemeente dat ze alsnog 75 fr. hulp zal ontvangen.

Tussen 1845 en 1850 vinden we meerdere brieven met vraag om hulp aan de hogere instanties.

De weduwe moet het erg moeilijk hebben gehad want na het verlies van haar enige koe in 1845 verliest ze nog een zoon in 1846 en was de loopbaan van haar man slechts 29 jaar (waaronder enkele jaren brigadier); verder klaagde ze over haar hoge ouderdom (73), een sukkelachtige gezondheid te hebben, nooit hertrouwd te zijn geweest en geen beroep te hebben, noch bezittingen en bedrijf; ze had wel vier dochters die echter zelf voor hun gezin dienden te zorgen en ze woonde bij de jongste; verder was ze steeds van goed gedrag geweest.

Het bureel van weldadigheid hielp haar niet omwille van zelf geen budget meer te hebben.

Ze kreeg wel periodiek wat hulp van de provincie maar in 1850 trachtte ze verder hulp te bekomen van het *gemeen fonds der veldwachters*.

Vijf jaar later vraagt ze opnieuw steun, en nu rechtstreeks aan het fonds der veldwachters.

Haar man was 29 jaar veldwachter geweest waarvan 12 jaar brigadier der veldwachters van het kanton.

Zij is nu 81 jaar, kan niet meer werken en heeft geen persoonlijk inkomen, is volledig versleten en is nooit ten laste geweest van het fonds behalve voor de jaarlijkse vergoeding van 100 fr., en ze leefde steeds tot tevredenheid van de overheid ¹².

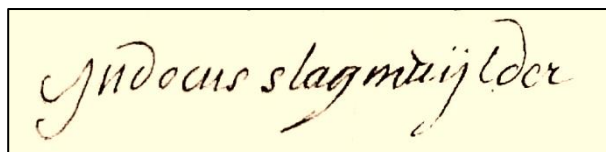
Slachmuylder Judocus

cit. 1802 - 1812

° *Sint-Agatha-Berchem ca. 1751, zoon van Guillielmus en Joanna Catharina De Valck.*

X Rossem 07.10.1783 Anna Catharina De Baeck (°Rossem 1759, dochter van Jan Baptist en Jacoba Meert), ze hadden in 1796 reeds 9 kinderen.

+ Wolvertem (Rossem) 09.03.1827.

Bij de telling van het jaar III in Rossem vinden we hem vermeld als landbouwer en hij doet aangifte van zijn bezit tot de volgende oogst: 1,5 suster tarwe, 2 suster koren, 2 suster boekweit, 30 pond vlas, 100 bussels stro en 1 koe met een kalf. Hij heeft voor zijn gezin nodig: respectievelijk 1,5 s., 12 s., 4 s., 30 p., 100 b., 1 koe; verder bewerkt hij nog 2 dagwanden land. ¹³ Judocus wordt vernoemd als veldwachter van Rossem (toen nog een onafhankelijke gemeente), woonachtig in Slozen en boswachter van prins de la Tour et Tassis.

Op 22.03.1808 maakte hij twee P.V.'s op: hij had Jeanne Mostin betrappt in het *Seybroeckbosch*, eigendom van de prins, bezig met het snijden met een snoeimes van eiken- en hazelaartakken en wat later betrapte hij Henri Van Moer in hetzelfde bos die bladeren bijeen harkte zodat die konden dienen als brandstof. Beiden kregen drie dagen werkstraf. Een laatste keer vonden we Judocus vermeld als veldwachter ¹⁴ in 1812, bij een *bestatiging van diefstal* in de bossen van prins de la Tour, samen met de boswachters Pierre Lacost en Jean Baptiste De Zaeger.

Op vraag van de onderprefect dd. 25.10.1812 antwoordt de meier op 16.11.1812 dat er in zijn gemeente vijf gereformeerde ¹⁵ militairen zijn die voor de post van veldwachter in aanmerking komen. Het zijn Francois De Saegher, Francois De Wit, Jean Francois De Vreught, Corneille Van Assche en Pierre Van Doren. De eerste twee vallen weg vermits ze ongeletterd zijn en de meier beveelt sterk de laatste twee aan door hun goed gedrag en capaciteiten. We hebben ze in latere archieven echter niet teruggevonden.

¹² GAWolvertem, correspondentieregister 1851-1865, 799 dd. 09.12.1855.

¹³ Stadsarchief Brussel, telling jaar III: 533A.

¹⁴ GA Wolvertem: dagboek van meier Leemans dd. 28.07.1812 p. 99v.

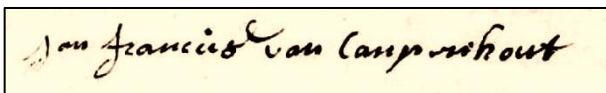
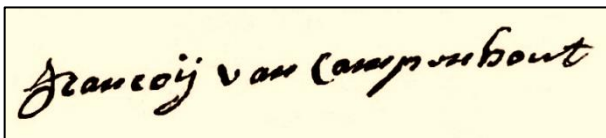
¹⁵ Op rust gestelde.

Van Campenhout Jean François

cit. 1797, 1803 - 1807

| ° ca. 1748; x ?; + vóór 1808.

Een kandidaat zou François Van Campenhout kunnen zijn omdat hij vermeld wordt in de telling van het jaar IV (1796) als *sergeant* in Westrode, 48 jaar oud en gehuwd met Anna Van Gucht, 52 jaar oud. Woonachtig in den Boskant, *rue du Bois*, soms *rue Boskant*. In 1804 vernoemd als *garde champetre paren (de l'enfant)*. Er zijn mij geen kinderen bekend uit dit huwelijk. Anna stierf op 31.03.1808 en was toen reeds weduwe.

Als François ¹⁶ vermeld in zijn P.V. ¹⁷. Hij was in gezelschap van boswachter Josse Wijns toen ze op hun ronde te Westrode in de bossen van prins de la Tour Jean François Van Campenhout, zoon van Jean, Matthieu Scheers en Jacques Van Ingelghem betrapten met een kruiwagen volgeladen met olmenhout en bladeren.

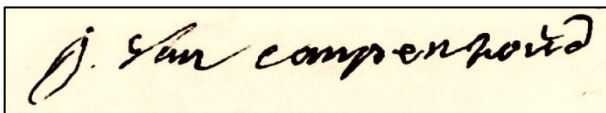
Van Campenhout Judocus ¹⁸

cit. 1805 - 1810

| ° Ramsdonk 02.02.1772, zoon van Jacobus en Anna Maria Van den Troost.

X Zemst 19.04.1799 met Joanna Mettenanxt (° Ramsdonk 1776, dochter van Petrus en Joanna Maria Van Delm), met wie hij minstens vier kinderen had ¹⁹.

+ Wolvertem (Nerom) 19.05.1845.

¹⁶ Hier waarschijnlijk François genoemd om onderscheid te maken met zijn naamgenoot Jean François Van Campenhout uit de *rue de Weisrode*. Er liepen in de streek heel wat Van Campenhout's rond die dezelfde voornaam droegen en ongeveer even oud waren. Hij wordt ook vermeld bij de oprichting van het kanton Wolvertem in 1797 samen met J. B. Van Hemelrijk (Achiël Bettesone in zijn boek Sint-Brixius 100).

Op 23.07.1810 vinden we het antwoord van meier Leemans op een schrijven van de prefect dd. 08.07.1810 waarin deze vraagt naar het oordeel van de meier over zijn veldwachters.

De meier antwoordt dat Judocus Van Campenhout onwaardig is om deze functie nog verder te zetten, wat hij ook al had laten weten in zijn brief van 29 juni laatstleden.

De raad besluit dan ook hem te verwijderen en twee andere kandidaten voor te dragen.

Het waren Jean Baptiste Verlin, dagloner te Wolvertem, 30 jaar oud en Joseph Louis Caluwé, dagloner te Wolvertem, 39 jaar, geboren te Ramsdonk maar wonend te Wolvertem.

De voorkeur van de raad ging naar de eerste ²⁰.

Verlin Jean Baptiste

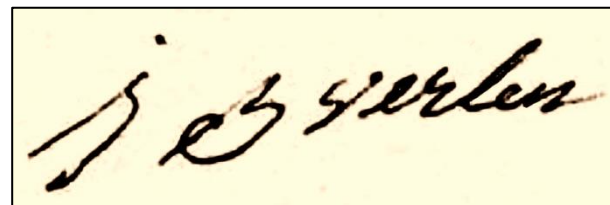
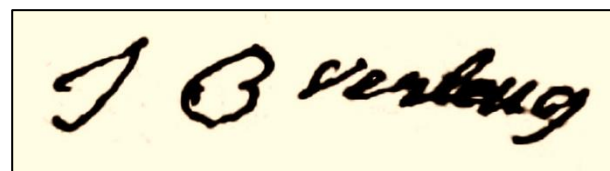
cit. 1812

| ° Brussel ca. 1785-1788 uit onbekende ouders.

x ca. 1803 met Petronella Dooms (° Londerzeel 1779, + Wolvertem 1852).

+ Wolvertem 13.05.1847.

[Ze waren met 5 kinderen woonachtig in den Boskant (section du Bois - rue du Bois) van Wolvertem.]

We vonden slechts drie akten waarin hij *garde-champêtre* wordt genoemd.

Zijn naam wordt vernoemd onder Verlin, Verlain, Verleng en zelfs eens Verlinden!

¹⁷ RALeuven: vrederecht Wolvertem 1, burgerlijke en strafrechterlijke zaken, 7 Fructidor XI (25.08.1803).

¹⁸ In de archieven wordt hij meermaals vernoemd als geboortig van Zemst. Mogelijks is hij gedoopt in Zemst omdat een enclave van Zemst tot tegen de grens van Ramsdonk kwam.

¹⁹ GA Wolvertem: dagboek van meier Leemans p. 51v.

²⁰ GA Wolvertem: dagboek van meier Leemans p. 63. We hebben er later niets meer over teruggevonden.

N° 5.

(C. N° 28900 van den *Aenwyzer*.)

Brigadier van de Veld-Wagters van het canton van
Wolverthem.

Brussel, den 9 januarius 1836.

DEN GOUVERNEUR ,

Gezien het verslag van M. den Districts Commissaris van *Brussel*, van den 4 januarius 1836, n° 1491 , inhoudende voórstelling van candidaeten voor het ampt van brigadier der veld-wagters van het canton van *Wolverthem* , open gevallen doór het overlyden van *Sieur Janssens* ;

Herzien het inrigtings reglement voor den dienst der veld-wagters , vastgesteld doór den Prefect van het Departement der Dyle, op den 13 october 1812 ;

In agt néemde de inlichtingen bezorgd over elken der candidaeten ;

Stelt-vast het gene volgt :

Sieur Theodorus Nommers, veld-wagter van de gemeynte *Meysse*, word als Brigadier aengesteld van de veld-wagters van het canton van *Wolverthem* ; hy zal in zyne tegenwoórdige woonplaets verblyven.

Het tegenwoórdig besluit zal in het *Memoriael van Administratie* worden gevoegd , en een afschrift op gezégeld papier zal 'er aen *Sieur Nommers* van afgeleverd worden doór de zorgen van M. den Districts Commissaris van *Brussel*, om hem tot aenstellings brief te dienen.

DEN BARON DE STASBART.

Janssens Josephus

cit. 1819 - 1834

° Steenhuffel 28.09.1787, zoon van Petrus en Maria Anna Van Ruyssevelt.
X Rossem 21.11.1810 met Maria Van Hemelrijck (° 1782), met wie hij 4 kinderen had.
+ Rossem (Wolvertem) 14.11.1835.

Veldwachter en brigadier der veldwachters²¹ van het kanton Wolvertem, woonde in Rossem. Oom van de volgende.

Op 24.10.1827 had hij Martinus Thijs uit Rossem een P.V. aangesmeerd omdat deze, om muziek te maken, een speelman in zijn huis had genomen zonder toelating van de overheid wat een inbreuk betekende op het gemeentereglement. Hij kreeg een boete van 2 gulden 83 cent en de gerechtskosten van 2 gulden 29 cent ²².

Na zijn dood kwam er een plaats voor veldwachter vacant en er boden zich twee kandidaten ²³ aan voor zijn opvolging: zijn zoon Guilielmus Josephus Janssens en opnieuw Petrus Joannes De Donder. En het is weer de zoon die het haalt. Maar deze was sinds 24.04.1832 onder de wapens bij het 2de regiment Jagers te Voet in Dendermonde. Zodoende werd aan de commandant van deze eenheid gevraagd om vrijstelling van dienst te verkrijgen.

Op 15.02.1836 vraagt Josephus' weduwe aan de arrondissementscommissaris om geldelijke steun omdat ze vijf minderjarige kinderen heeft waaronder twee meisjes en de oudste zoon onder de wapens.

Alleen kan ze 1 bunder land, van slechte kwaliteit, niet meer bewerken.

²¹ Dit was eerder een eretitel en toepasselijk op de veldwachter met de hoogste anciënniteit.

²² RALeuven: vrederegerecht Wolvertem 31 akte2.

²³ Deze werden dan door de gemeenteraad voorgesteld aan de gouverneur van de provincie die in contact stond

Magdaleens Jan Frans

cit. 1828 - 1837

° Wolvertem 05.12.1808, zoon van van Guilielmus en Elisabeth Van Hemelrijck.
X Wolvertem 13.08.1833 met Petronella Verhavert (° Dendermonde 1809).
+ Wolvertem 16.08.1837.
[Kozijn van Guilielmus Josephus Janssens.]

Op 18.03.1830 wordt in de gemeenteraad gedebatteerd over de plaats van veldwachter: de eerste kandidaat is Jan Frans, zoon van Guilielmus Magdaleens en de tweede kandidaat is Petrus De Donder.

De plaats wordt aan de zoon van de overledene toegekend vermits die alle vereiste hoedanigheden bezit en reeds twee jaar de functie van veldwachter uitoefende. Hij was daarenboven geboortig van Wolvertem, stond goed aangeschreven voor gedrag en zeden, kon lezen en schrijven en had zijn krijgsdienst gedaan. Verder diende hij tot steun van zijn moeder die buiten hem alleen maar dochters had en het bijkomend loon van haar zoon goed zou kunnen gebruiken. De Donder bezat ook de vereiste kwaliteiten maar was geboortig van Londerzeel; hoewel hij nu te Wolvertem woonde.

Op 27 maart 1834 beboette Jan Frans Magdaleens Anna Marie De Meuter, Jeanne Mesaus en Anne Cathérine De Meuter omdat ze op het land van Jean Baptiste Van Humbeeck, bezaaid met koolzaad, koolzaadbladeren en andere voedergewassen hadden uitgetrokken en weggenomen. Ze kregen een boete gelijk aan een dagloon ²⁴.

Toen hij op 11.12.1835 de vraag stelde om brigadier der veldwachters te worden had de arrondissementscommissaris toch enkele vragen.

met de arrondissementscommissaris en dan een beslissing nam. De kandidaten traden in functie na aflegging van de eed in handen van de vrederechter.

²⁴ RALeuven, vrederegerecht Wolvertem 38 akte 55.

De gemeenteraad antwoordde hierop dat hij 27 jaar was, reeds benoemd op 07.12.1830, van goed gedrag en zeden was en men voegde er een lijst bij van al zijn opgemaakte P.V.'s plus een proef van zijn geschrift.

Na zijn dood stuurt de gemeenteraad in september 1837 een lijst van kandidaten naar de arrondissementscommissaris ²⁵.

Ondertussen had zijn weduwe in februari 1838 deze laatste reeds om hulp gebedeld. Ze was moeder van drie kleine kinderen met een vierde op komst; had zich blauw betaald om de ziekte van haar man te kunnen bekostigen maar de gemeente gaf te kennen niet te kunnen tussenkomen door de bouwkosten van het nieuwe gemeentehuis en de kosten wegens vergroting van de kerk.

En in januari 1839 antwoordt de gemeenteraad op zijn vragen dat de weduwe 29 jaar oud is, herbergierster met weinig omzet, geen bezit heeft, een huisje huurt en 18,23 fr. belasting betaalt maar de eindjes niet meer aan elkaar kon knopen door de langdurige ziekte van haar overleden man en wegens de gestegen steenkool-en graanprijzen.

Janssens Guilielmus Josephus

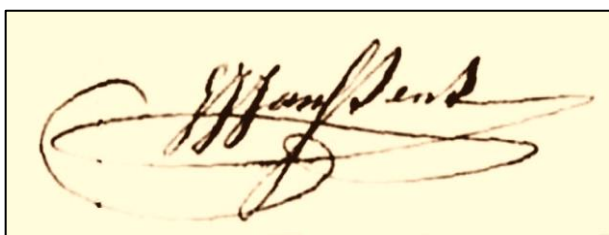
cit. 1835 - 1856

° *Wolvertem 27.01.1813, zoon van Jozef en (Jo)Anna Maria Van Hemelrijck.*

Ongehuwd.

+ Wolvertem: 01.02.1859.

[Hij is de kozijn van Jan Frans Magdaleens en woont in het centrum van de gemeente aan het Gemeenteplein in huis nr. 14.]

Op de gemeenteraad van 08.05.1836 werden de twee kandidaten, Janssens en De Donder, opnieuw beoordeeld.

²⁵ Nergens vonden we deze lijst nog terug.

²⁶ RALeuven, vrederegerecht Wolvertem 47 akte 96 en 49 akte 83. Carlier werd ook nog eens betrappt door de controleurs van accijnzen omdat hij in het bezit was van

Janssens was van de lichte 1832 en deed 4 jaar dienst bij het 2de regiment Jagers te Voet maar werd op 16.04.1836 vrijgesteld van dienst als steun van zijn moeder die weduwe was geworden. Hij was van uitstekend gedrag en kende de streek en zijn bewoners zeer goed door de menigvuldige contacten zowel voor als na de dood van zijn vader. De Donder had 5 jaar dienst gedaan, was eveneens van goed gedrag en zeden, had voldoende onderwijs genoten maar werd tenslotte toch niet onmiddellijk verkozen. De volhouder wint zal hij gedacht hebben en een jaar later wordt De Donder eveneens benoemd als veldwachter.

In september 1840 wordt Guilielmus door de arrondissementscommissaris er attent op gemaakt dat hij te tolerant is in het bestrijden van de stropers. Hij zou een oogje dichtgeknepen hebben voor Victor Jacobs en *Doken van de Potjeire*. Het schepencollege reageert hierop door terug te schrijven dat deze beschuldiging onterecht is vermits Janssens onlangs nog loonsverhoging kreeg voor zijn ijver in het vervolgen van de stropers, dat Jacobs nooit een geweer had ter hand genomen en dat *Doken* reeds acht maanden was verhuisd.

Van Guilielmus Josephus vonden we vele P.V.'s terug.

We geven er twee ²⁶: op 26.06.1843 betrapte hij samen met zijn collega Jean Baptiste Van Praet Pierre Armand Carlier die in zijn herberg *la Cour de Vienne* te Wolvertem zonder toestemming van de overheid toegelaten had om te dansen. Hij kreeg een boete van 6 francs plus 5 francs proceskosten. Op 03 augustus 1845 kreeg Marie Joseph Van Hoeck uit Imde een P.V. omdat ze 8 kippen die haar waren toevertrouwd om ze te bewaken had achtergelaten en laten lopen in het veld van pachter J. Fr. Van Humbeeck. Het graan was er pas in groei gekomen en ze hadden heel wat schade en vernieling aangericht. Eén franc boete en 1,5 fr. proceskosten.

Ondertussen was de arrondissementscommissaris ter ore gekomen dat Pierre Jean De Vogelaer, knecht bij Frans Scheers uit Imde en zoon van Guilielmus, in Strombeek een droge boom, eigendom van het *Hospice van Brussel*, had

illegale maatpotten op de toonbank: vrederecht 69 akte 53. *La Cour de Vienne* was gelegen op het huidige Gemeenteplein.

uitgetrokken toen hij met zijn lotgenoten, onder begeleiding van veldwachter Janssens, terugkwam van de militieraad. Janssens werd hiervoor op de vingers getikt omdat hij hierop niet had gereageerd maar de jongelieden getuigden dat de veldwachter het niet gezien kon hebben vermits hij 500 passen voor hun groep uitliep.

Na zijn dood beslist de gemeenteraad op 06.04.1859 om een nieuwe kandidatuur open te zetten, men stuurt de kandidatenlijst door naar de arrondissementscommissaris en vraagt hem om van de lijst de eerste kandidaat te benoemen ²⁷.

De Donder Petrus Joannes

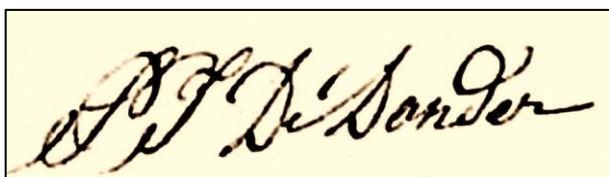
1837 - 1840.

° Wolvertem 20.04.1806, zoon van Ludovicus en Maria Theresia Van Humbeek.

X Wolvertem 05.11.1839 met Joanna Maria De Saeger (° Imde 1804, dochter van Jan en Elisabeth Van Bamis).

+ ?

[Hij woont in het dorpscentrum in huis nr. 102 ²⁸.]

Ter vervanging van de overleden Frans Magdaleens werd op de gemeenteraad van 18.09.1837 De Donder, toen huisknecht, voorgesteld als kandidaat veldwachter gezien hij een bijzonder goede reputatie genoot qua gedrag, hij degelijk onderwijs had genoten, perfect alle locaties van de gemeente kende, in het centrum woonde en als oud-militair vijf jaar had gediend bij de voormalige 1ste Divisie, 15de Linierement. Hij werd dan ook als eerste voorop gesteld.

Een tweede kandidaat was Jean Baptist Van Praet, timmerman van beroep, die reeds sinds 1829 als milicien diende in het 1ste Linierement.

Bij arrest dd. 13.10.1837 van de gouverneur van Brabant, wordt De Donder ²⁹ aangesteld en legt in handen van vrederechter de Burtin op 07.11.1837 de eed af. Maar in januari 1840 liet de gemeente

²⁷ GAWolvertem, correspondentieregister 1851-1865, 917.

²⁸ Bevolkingsregister 1847-1856: vermeld als landbouwer, herbergier.

hem weten dat het niet kon dat hij zijn ambt combineerde met het beroep van herbergier, hij moest kiezen en men gaf hem hiervoor een zekere termijn. Men zou ondertussen via publicaties en affiches nieuwe kandidaten oproepen van dewelke men de achtergrond en de kwaliteiten zou onderzoeken.

Maar op 27.02.1840 liet De Donder weten af te zien van zijn beroep als herbergier.

Ondertussen had Jean Baptist Roelants zich aangeboden en alhoewel hij er reeds 10 jaar militaire dienst had opzitten werd hij geweigerd om de goede reden dat hij bijna geen onderwijs had genoten en ook van zijn eigen weinig intelligent was.

Van Praet Jan Baptist

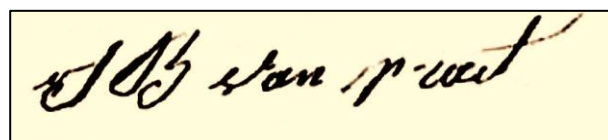
cit. 1840 - 1862

° Imde-Wolvertem 29.04.1810, zoon van Josephus en Maria Francisca Willems.

X Wolvertem 25.05.1842 met Anna Maria Magdaleens (° 1811, dochter van Guilielmus en Elisabeth Van Hemelrijck), ze kregen 6 kinderen.

+ Wolvertem 12.12.1863, landbouwer.

[Hij was een kozijn van Guilielmus Josephus Janssens, was de vader van Jean Jacques Van Praet die volgt en woonde in het centrum in huis nr.41.]

Veldwachter De Donder diende zijn ontslag in omdat zijn nieuw beroep, zijnde herbergier, onverenigbaar was met zijn plichten als gemeenteambtenaar.

De gemeenteraad stelde daarom twee nieuwe kandidaten voor: Jan Baptist Bogaerts³⁰ uit Meise (° 06.01.1813), van onbesproken gedrag, goed tweetalig en acht jaar gediend hebbend als sergeant bij het 1e Linierement en Jan Baptist Van Praet, geboortig van Wolvertem, timmerman van beroep, eveneens van onbesproken gedrag en met vrucht onderwijs gevolgd in de Vlaamse taal, oud-militair van de lichte 1829, die er 10 jaar dienst

²⁹ Woonde aan de Barrière n° 1 de Wolverthem, dit is aan het huidige Rondpunt. Men spreekt in juli 1840 van ...la maison construite par l' ex-garde-champêtre De Donder.

³⁰ We vinden hem in 1850 terug als boswachter.

had opzitten³¹. Van Praet wordt aangenomen en legde op 28.04.1840 de eed af bij arrest van de gouverneur dd. 19.04.1840.

In een brief uit augustus 1841 klaagde de gemeentelijke overheid dat één der veldwachters geen *shako* had omdat die van zijn voorganger versleten was en hij dus zich niet kon kleden zoals voorgeschreven door de overheid. Men vroeg dan ook om een nieuwe *shako* te bezorgen op kosten van de bestendige deputatie van de provincie.

Jean Baptiste stelde in de avond van 12.01.1853 een P.V. ³²op tegen Jean François Van Humbeek omdat die zonder toelating op de openbare weg verschillende geweerschoten had gelost en daarmee de nachtrust van de omwonenden had gestoord.

Op 22 september 1853 werd Marie Françoise De Boeck uit Wolvertem ter zitting binnengebracht door de veldwachter omdat hij haar die dag bedelend had aangetroffen en hij had ook gezien dat ze reeds geruime tijd een leven leidde van vagebond, zonder naar werk om te zien. Ze kreeg 8 dagen gevangenisstraf en werd ter beschikking gesteld van de regering ³³.

Op 08.02.1855 vroegen baron d'Hooghvorst en zijn zoon aan het gemeentebestuur om hun boswachter Laurentius Josephus De Raedemaeker te willen aannemen als hulpveldwachter voor de gemeenten Meise, Wolvertem, Brussegem en Grimbergen. Zij zouden zijn wedde wel betalen, zorgen voor zijn uitrusting en betreffende zag af van zijn overheidspensioen.

Na beraadslaging besliste de gemeenteraad op 28.10.1858 dat er geen hulpveldwachter nodig was vermits er reeds 9 boswachters, 5 gendarmes en 2 veldwachters in dienst waren die volledig aan de noden konden voldoen.

³¹ Doordat er verschillende Van Praet's waren met dezelfde voornaam had de arrondissementcommissaris toch enkele ophelderingen gewenst: in 1836 was er ene geweest uit het 10de regiment Infanterie die geboekt stond als deserteur wat tenslotte foutief bleek te zijn vermits hij ondergebracht was in het reserveleger; verder waren er nog twee die dienst hadden genomen als vrijwilliger, beiden in het 1ste regiment Infanterie 3de bataljon, de ene van de lichte 1828 en die had vermindering van zijn jaren legerdienst verkregen; de andere was van de lichte 1829, bij de voltigeurs en in onbepaald verlof. Het is deze laatste die veldwachter werd.

Anno 1861 besliste de raad om aan elk van de veldwachters een weddeverhoging van 50 fr. te geven.

Na de dood van Jan Baptist kwam een nieuwe kandidaat voor het ambt zich melden aan het gemeentebestuur, namelijk Jan Frans Bettens ³⁴.

In juni 1883 verkeerde de dan 72-jarige weduwe volgens de gemeenteraad in echte financiële moeilijkheden en was door haar ouderdom niet meer in staat zichzelf te onderhouden ondanks de hulp van het bureel van weldadigheid; ze kreeg geen vaste vergoeding maar werd naar behoefte wat toegestoken alhoewel deze vergoeding beperkt was door de belabberde toestand van de gemeentekas. Wel werd haar op 19.05.1881 een eenmalige geldelijke steun van 100 fr. gegeven. Tot overmaat van ramp werd er een administratieve vergissing begaan doordat men haar verwarde met de hulp aan de weduwe van haar zoon Jean Jacques.

In juni 1890 vinden we opnieuw een klaagbrief van de gemeente over de weduwe die in geldnood verkeerd en ook haar inwonende dochter en de andere kinderen kunnen haar niet kan helpen vermits die zelf in de miserie zitten. Enkele weken later wordt er dan een steungeld van 20 fr. toegekend vanwege de stichting Koninklijke Vrijgevigheid (*la Munificence Royale*).

De Vogelaer Gerardus

1859 - 1892

° Wolvertem 09.04.1828, zoon van Petrus Josephus en Maria Anna Roelants.

X Wolvertem 22.01.1857 met Anna Francisca De Vogelaer (° 1824, dochter van Petrus en Anna Francisca Van Assche), 1 kind gekend.

+ Wolvertem 05.03.1906, gepensioneerd veldwachter.

[Woonde te Imde in de Drijpikkelstraat.]

³² RALeuven, vredegerecht Wolvertem 57 akte 17.

³³ RALeuven, vredegerecht Wolvertem 57 akte 103.

³⁴ Gemeentehuis Wolvertem, correspondentieregister 1851-1865, 1195 dd. 06.03.1864. Alhoewel de raad beslist om er in een latere zitting over te debatteren, hebben we er later niets meer over vernomen. In maart 1868 schijnt men er dan eindelijk uit te zijn want dan wordt er een lijst met kandidaten gestuurd naar de arrondissementcommissaris: correspondentieregister 1865-1871, 1616 dd. 15.03.1868.

In 1859 viel er terug een plaats voor veldwachter open.

De vorige veldwachter had alle kleding gekregen en behouden behalve een kepie die hij had teruggegeven. De gemeente zal dus op haar kosten zorgen voor een nieuwe tuniek, een laken broek in marengo en een grijslinnen broek.

Volgens de gemeenteraad van 31.03.1859 waren er zes kandidaten waarvan er al vlug drie afhaakten. Het ging hem dus tussen de drie overgebleven kandidaten:

- Gerardus De Vogelaer, landbouwer, van goed gedrag en zeden, kon lezen en schrijven, geboortig van Imde en gediend hebbend van 04.05.1847 tot 15.01.1858 bij het 9de Linie. Hij was het best geplaatst vermits hij in het midden van de gemeente woonde;
- De Boeck Jan Baptist, landbouwer, ° 22.12.1833, van goed gedrag en zeden, kon lezen en schrijven, was van de lichte 1853 en diende onder het 2de regiment Jagers te Voet.
- Van Opstal Petrus Joannes.

De gemeenteraadsleden, acht in getal, stemden telkens met 7 stemmen voor De Vogelaer en De Boeck tegen 1 stem voor Van Opstal.

Hun verslag werd opgestuurd naar de arrondissementscommissaris en naar de provinciegouverneur die een keus tussen de eerste twee zou moeten maken.

Gerard De Vogelaer, 31 jaar, zoon wijlen Joseph De Vogelaer en Marie Anne Roelants, wonend te Wolvertem, kwam 05.05.1859 voor het vrederecht verklaren dat bij arrest van de gouverneur van Brabant dd. 27.04.1859 hij benoemd werd tot veldwachter van Wolvertem; hij vraagt daarom om de eed te mogen afleggen en zweert: *je jure fidélité au Roi, obéissance à la constitution et aux lois du peuple belge*. Hierna zette hij zijn handtekening.

In juni 1865 vraagt het gemeentebestuur aan de arrondissementscommissaris om de sabel te laten vervangen door een korter en dus minder zwaar exemplaar en de bandelier door een koppelriem

die bij fysiek contact minder de kans geeft om de veldwachter omver te werpen.

Gerard was in de nacht van 3 op 4 april 1866 op ronde met Petrus Josephus Van Humbeeck, schepen belast met de taak van politie, toen ze twee keer Jean Baptiste Biesemans ladderzat tegenkwamen en ze sommeerden hem naar huis te gaan slapen.

Beschuldigde uitte echter beledigingen als: *ik schijt op de politie* en *ik heb met u geen zaken* en hield tot op het tribunaal vol dat hij slechts begon te beledigen nadat de politie hem had geslagen.

Hij kreeg 5 francs boete en 2,25 francs proceskosten³⁵.

Bij K.B. van 11.06.1889 ontving Gerardus het burgerlijk ereteken met het diploma.

In november 1890 werden de veldwachters De Mars en De Vogelaer aangesteld als agenten om samen met secretaris Eyckmans en de bediende van de burgerlijke stand Van Humbeeck te zorgen dat de volkstelling correct zou kunnen verlopen vermits zij de best geplaatsten in de gemeente waren om valse en verkeerde verklaringen te weerleggen en de samenstelling van de huisgezinnen het best kenden.

Enkele weken later besliste de gemeenteraad om beide veldwachters ook het recht te geven bepaalde akten te ondertekenen ter vervanging van de pachters-schepenen Boon en Stallaert die gedurende het seizoen meestal op de gemeenteraad afwezig bleven en er veel tijd en moeite gespaard kon worden doordat de veldwachters hen niet meer hoefden te gaan zoeken op hun landerijen om de nodige papieren te ondertekenen.

Uit het correspondentieregister der gemeente kwamen we ook te weten dat De Vogelaer, veldwachter te Imde belast was geworden met de administratie en de zorg voor het vervoer van 5 wagons sintels voor de herstelling der wegen die waren toegekomen in het station van Londerzeel-West; De Mars, veldwachter te Wolvertem, stond in voor de 7 wagons sintels toegekomen in het station van Londerzeel-Oost, de 2 wagons in Kapelle op den Bos en de 2 wagons in Merchtem.

In mei 1892 vraagt Petrus Joannes De Vogelaer aan het gemeentebestuur om in vervanging van zijn

³⁵ RALeuven, vrederecht Meise 227 akte 15.

vader, die zijn ontslag zou willen geven, benoemd te worden als veldwachter maar de raad spreekt zich in die zaak nog niet uit.

Op 25.06.1892 dient De Vogelaer dan per brief zijn ontslag in en vraagt ondertussen of de gemeentekas kan tussenkomen in zijn pensioen ³⁶.

Ondertussen is de raad begin september terug bijeengekomen met op de agenda de vraag of Gerardus wel degelijk dient vervangen te worden en of men niet eens een proefperiode zou inlassen met slechts één veldwachter.

Men stemt met 6 tegen 3 om hem toch te vervangen.

Er kwamen aanvragen van 9 kandidaten met onder meer D. Dumoulin, De Vogelaer zoon, Caluwé, J. J. Puttemans, Herbosch en De Smedt.

Na de ingewikkelde stemprocedure wordt als eerste kandidaat Denis Dumoulin uit Slozen weerhouden en als tweede kandidaat Pierre Jean De Vogelaer uit Imde ³⁷.

20.02.1906: oud-vel dwachter De Vogelaer is zwaar ziek, verkeert volgens het gemeentebestuur in een beklagenswaardige toestand en heeft slechts een bescheiden pensioen van 400 frank.

Er wordt gevraagd naar steun van het provinciefonds omdat hij steeds zijn taak voor de overheid en de bevolking naar behoren had vervuld.

Breed zal het gezin De Vogelaer het niet gehad hebben want op zijn vraag in juni en september 1895 om steun uit de gemeentekas wordt nu wel positief gereageerd en elk jaar zal de steun met 20 fr. vermeerderd worden.

In oktober 1901 echter stipuleert de gemeenteraad dat zijn 200 fr steungeld zal verminderd worden met 40 fr. omdat elk van de echtgenoten reeds een ouderdomspensioen geniet van 65 fr.

In maart 1903 diende het gemeentebestuur een aanvraag in tot het verkrijgen van het burgerlijk ereteken voor Gerardus.

³⁶ Gemeenteraad Wolvertem 02.06.1892, 14.07.1892, 06.09.1892 en 23.12.1892. De gemeenteraad stemt in met zijn ontslag maar er is een administratieve fout gebeurd inzake de aanvaarding van zijn ontslag want de gouverneur reageert met een telegram aan het gemeentebestuur dat eerst hij zijn goedkeuring dient te geven en dat dit ook nog aan de arrondissementscommissaris dient voorgelegd te worden. De bestendige deputatie stelt zijn pensioen op

Van Praet Jean Jacques

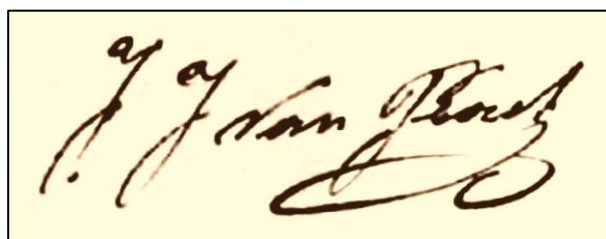
1868 - 1877

° Wolvertem 13.09.1844, zoon van Jan Baptist en Anna Maria Magdaleens, °1811

X Wolvertem 09.05.1868 met Philomena Walschap (°1840, dochter van Frans Lud. en Catharina Lud. Van Aken), 2 kinderen gekend.

+ Wolvertem 09.09.1877.

[Woont op de steenweg naar Merchtem 28. Hij krijgt (met nog drie anderen) een zilveren medaille voor betoonde moed bij de brand op 13.04.1863 en op 09.06.1863 in het centrum van Wolvertem.]

Op de gemeenteraad van 29.11.1866 wordt beslist de benoeming van nieuwe veldwachters uit te stellen tot een andere zitdag.

In zitting van 03.03.1868 wordt gesproken van 7 kandidaten in opvolging van de overleden Jean Baptiste Van Praet maar slechts drie worden er behandeld. Het zijn:

- Jean Jacques Van Praet, landbouwer, die in de eerste ronde de absolute meerderheid met 11 stemmen op 11 had behaald en uitgeroepen wordt als eerste kandidaat;
- Jean Jacques Van Humbeeck, ° 01.09.1837, landbouwer, van goed gedrag en zeden, gediend hebbend bij het 5de Linie krijgt in de tweede ronde eveneens de absolute meerderheid met 9 stemmen en bijgevolg wordt hij als tweede kandidaat uitgeroepen;
- Jean Baptiste Schampaert krijgt er 2.

Het verslag wordt opgestuurd naar de arrondissementscommissaris en naar de provinciegouverneur die een keus tussen de eerste twee zullen moeten maken.

360 francs/jaar. Op 23.12.1892 verwerpt de gemeenteraad zijn aanvraag tot tussenkomst van de gemeentekas in verband met zijn pensioen.

³⁷ Gemeenteraad Wolvertem 06.09.1892. Een volgende gemeenteraad op 23.12.1892 verwerpt echter zijn aanvraag tot tussenkomst van de gemeentekas in verband met zijn pensioen maar stelt voor hem nog een jobke te geven als opzichter bij de gemeentewerken.

Jean Jacques Van Praet, wonend te Wolvertem komt voor de vrederechter verklaren dat hij bij arrest dd. 26.03.1868 van de gouverneur van Brabant benoemd werd tot veldwachter te Wolvertem.

Hij vraagt de eed te mogen afleggen wat dan ook een paar dagen later gebeurde op 31.03.1868: *je jure fidélité au Roi, obéissance à la constitution en aux lois du peuple belge et promets de bien et fidèlement remplir ma fonction avec zèle en exactitude et ne jamais me laisser détourner de mon devoir par des promesses ou autrement, ainsi m'aident Dieu et tous ses saints.*

De veldwachter stond ook in voor het begeleiden van zwakzinnigen, in dit geval de 43-jarige vrijgezel J. B. Van Lint.

De gemeenteraad had aan de directeur van de inrichting Sint-Dominicus van Brugge gevraagd voor opname van Van Lint en op welke dag en uur een bewaker zich zou aanbieden in de herberg het Hondsgat te Westrode.

Daar zou dan de veldwachter aanwezig zijn met Van Lint en beiden konden dan met een kleine kar Van Lint naar de statie van Londerzeel brengen.

Op 08.06.1874 wordt Jean Jacques voorgedragen aan de gouverneur om wegens zijn onberispelijke staat van dienst tot brigadier der veldwachters benoemd te worden.

Hij wordt echter geweigerd om de goede reden dat er anderen ouder waren.

Na zijn dood wordt in de gemeenteraad van 11.09.1877 beslist om zo snel mogelijk over te gaan tot verkiezing van een nieuwe veldwachter.

Na een oproep tot dienstneming hiertoe stuurt de raad aan de arrondissementscommissaris een lijst van kandidaten met de nota dat de twee broers Van Praet ³⁸ niet voldoen aan de vereisten.

Kandidaten waren onder andere de miliciens Knop en De Mars en een der kandidaten (De Mars) zegt zijn herberg te zullen sluiten indien aan hem het ambt wordt toegekend.

Ondertussen had de weduwe reeds kort na de dood van haar man om geldelijke steun gevraagd, die zonder probleem wordt toegekend.

³⁸ In 1902 vonden we in het correspondentieregister (artikel 13953) Frans Van Praet vermeld als gewezen privé-bewaker, hulpveldwachter en boswachter.

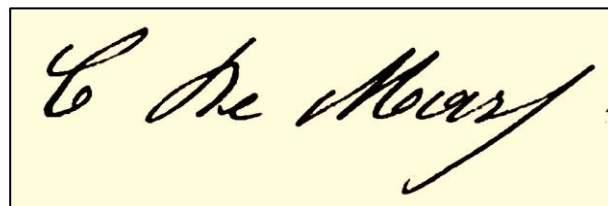
De Mars Karel

1878 - 1906

° Wolvertem 01.01.1851, zoon van Cornelius en Barbara Bogaerts.

X Wolvertem 28.04.1875 met Joanna Philomena Van Campenhout (1851-1938, dochter van J. Fr. en M. A. De Roos), 13 kinderen waarvan er drie jongetjes stierven aan de kroep.

+ Wolvertem 04.04.1907, landbouwer.

A rectangular box containing a handwritten signature in black ink on a light yellow background. The signature reads 'C De Mars' in a cursive script.

Charles was van de lichte 1871 en via het gemeentebestuur laat hij op 10.04.1875 aan zijn kolonel, commandant van het 5de regiment Artillerie te Antwerpen, vragen om toestemming te bekomen voor zijn huwelijk.

Na een ingewikkelde gemeentelijke procedure waarbij op 16.11.1877 vier kandidaten, namelijk Karel De Mars, Petrus Josephus Knops, Louis Van Praet en Guillaume Van Praet ³⁹, zich hadden aangeboden, waren het tenslotte herbergier De Mars, als eerste, en landbouwer Knops, als tweede kandidaat, die het haalden en wiens kandidatuur werd doorgestuurd naar de gouverneur die een keuze zou maken.

De Mars had de voorkeur van de gemeente: hij was van goed gedrag en zeden, kon voldoende lezen en schrijven, woonde in het centrum van de gemeente (op de steenweg naar Merchtem ter plaatse *in den Beneden* genoemd) en had gediend onder het 5de Artillerieregiment.

Knops was eveneens van goed gedrag en zeden, kon eveneens lezen en schrijven, woonde in Nerom en diende bij het 1ste regiment Gidsen.

In navolging van het arrest van de gouverneur van Brabant dd. 31.12.1877 legt De Mars op 03.01.1878 de eed af voor vrederechter Edmond Michiels en als bijzonderheid wordt vermeld dat

³⁹ Waarschijnlijk de twee broers van de overleden Jean Jacques Van Praet.

het ...en langue flamande... gebeurde. Hij zou voortaan een gage van 500 fr. per jaar ontvangen⁴⁰.

Op de gemeenteraad van 29.03.1881 wordt de vraag gesteld of de veldwachter niet zou belast kunnen worden met de functies van politieagent. We vonden er later niets meer over terug.

Uit een verslag van het schepencollege weten we dat hij bij de verkiezingen van 16.10.1887 voor de tegenkandidaat notaris Van Zeebroeck zou stemmen⁴¹.

Anno 1890 wordt hij vermeld in het *Mémorial Administratif n° 87* als agent belast met de ontsmettingsdienst.

Op 11.01.1896 krijgt het gemeentebestuur vanwege de arrondissementscommissaris een telegram toegestuurd waarin deze laatste een blaam oplegt aan de twee veldwachters voor feiten die zich voordeden de dag na de verkiezingen van 1895.

August Van Campenhout had namelijk op 24 november klacht tegen hen ingediend want hij had ze gezien in het gezelschap van personen die daags na de verkiezing papiersnippers (*des tuyaux*) hadden gesmeten voor de huizen van de niet-verkozenen, wat hier in de streek een oud gebruik was om met deze personen een beetje de draak te steken.

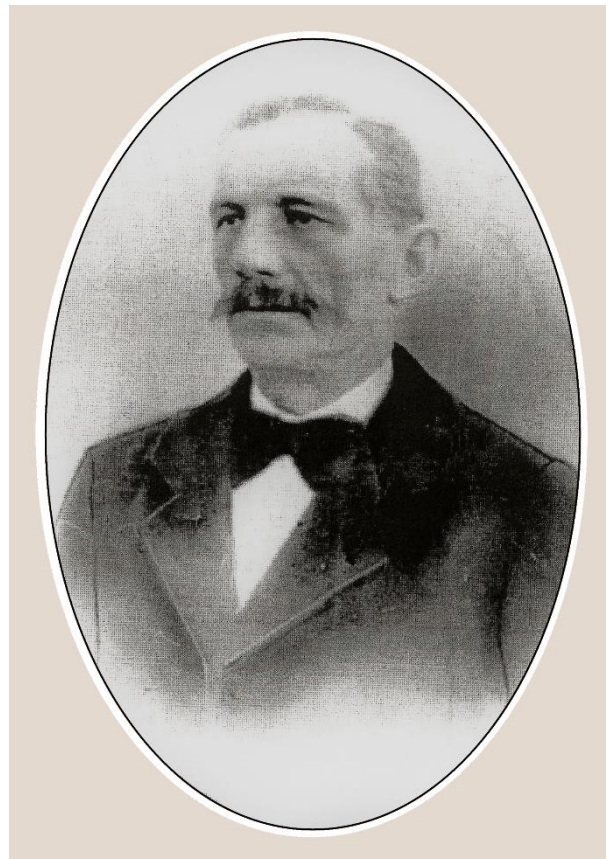
Alles liep af op een sisser en De Mars werd later voorgedragen als kandidaat brigadier-veldwachter.

Hij diende er ook voor te zorgen dat de inschrijvingsplaten op de rijtuigen correct werden aangebracht en had in deze wat moeilijkheden met kasteelheer Goethals die beweerde dat de platen op zijn rijtuig in Gent hingen alwaar hij in de winter gedurende 6 maanden resideerde.

In september 1898 werd hij door de arrondissementscommissaris op de vingers getikt wegens het slachten van zijn koe.

Het gemeentebestuur praat dit goed door de arrondissementscommissaris er op te wijzen dat de koe werd geslacht op een kermisdag en het vlees werd verkocht aan de omwonenden omdat hij het

tegen een aanvaardbare prijs niet kwijt raakte aan een beenhouwer-handelaar en hij mondeling toestemming had gekregen van de burgemeester in samenspraak met commissaris Van Bercelaere om winkel te houden, maar met de verplichting zijn herberg te sluiten, wat hij dan ook onmiddellijk had gedaan.

Bij de volkstelling van 1900 werd hij samen met veldwachter Dumoulin, secretaris Eyckmans en raadslid Van Humbeek aangesteld als teller.

In oktober van dat jaar diende een zekere Delhaize klacht in tegen De Mars omdat ze zijn huis diende te verlaten.

Ze was huishoudster bij een zekere Plettinck die met De Mars reeds lang in onenigheid lag en het daarom waarschijnlijk moest bekopen.

In 1901 wordt op de gemeenteraad voorgesteld om de veldwachters Dumoulin en De Mars een weddeverhoging van 1.000 fr. toe te kennen.

burgemeester t'Kint tegen notaris Van Zeebroeck en omgekeerd en waaruit blijkt dat de notaris de burgemeester ervan beschuldigde de gemeenteontvanger en veldwachter De Mars te hebben gebruikt om stemmen te ronselen.

⁴⁰ Gemeenteraad Wolvertem: we zien systematisch tussen 1886 en 1896 de wedde van veldwachter verhoogd worden van 500 fr. naar 700 fr.

⁴¹ Schepencollege 1886-1934: verslag van 03.11.1887, waarin gewag wordt gemaakt van de klacht van

† STERFGEVALLEN.

Heden Zaterdag had onder eenen grooten toeloop van vrienden en kennissen, de plechtige lijkdienst gevolgd van de begrafenis plaats van wijlen Karel De Mars, veldwachter der gemeente Wolverthem. Op het kerkhof werd door den heer Robberechts, onderwijzer, eene lijkrede uitgesproken die wij hieronder laten volgen

Mijnheeren, geachte toehoorders,

Al de inwoners zouden het mij ten kwade duiden, ja, iedereen zou het euvel opnemen, indien ik hier, bij zijne laatste rustplaats, in aller naam, geene laatste hulde toebrecht en geen laatste vaarwel zegde aan den dierbaren afgestorvene, aan ons aller vriend en weldoener, den heer KAREL DE MARS.

Onmogelijk het groot verlies, de nooit in te vullen leemte te doen uitschijnen, die zijn droevig afsterven voor ons na zich sleept. Immers, wie kende hem niet den voorbeeldigen veldwachter, den oprechten en rondborstigen vriend, den ondervindingrijken raadgever, den steun van weduwe en weeze den troost der armen, der ongelukkigen, der daglooners en werklieden.

Ook, en wij zelf waren er dikwijls ooggetuige van, telkens hij in ons gehucht verscheen was het, om zoo te zeggen, een zegetocht. De veldwachter is daar juichten en jubelden de schoolkinderen en allen schaarden rond hem en ontvingen een vriendelijk teeken en aanmoedigend woord, een compliment voor vader of moeder, voor broeder of buurman, De veldwachter is daar! riepen de moeders en lachende ontvingen zij het geld hunner zonen, die ginder ver dienst deden in 't leger huns vaderlands; De Mars is daar fluisterde werk- en ambachtsman, en met verdubbelden moed hervatteden zij het lastige werk en volbrachten dubbel goed de hun opgelegde taak.

Bewijst dit alles niet, dat De Mars de volksvriend, de ware volksvriend was (ieder van U weet wat er noodig is om volksvriend te wezen) Bewijst dit niet, dat hij altijd en overal de rechte man was op de rechte plaats? de vriend van burger en boer, van oud en jong, van daglooner en werkman? Alléén was hij de vijand van kwaad en onrecht, van laster en leugen, van bedriegerij en bedrog. Hoe zeer moet dan zijn edel hart gebloed hebben, wanneer haat en nijd, leugen- en lastertaal, hem van hoogerhand beschuldigden en hem op 't einde zijner lange en verdienstelijke loopbaan van iets beroofden waarop hij meende recht te hebben! Edoeh, troost u, diepbeproefde echtgenooten en kinderen, hier op dezen gewijden grond stellen wij hem terug in eere. Zulks getuige dien overgrooten toeloop van

O H. Kruis onder uwe schaduwe rust ik vol hoop.

BID VOOR DE ZIEL VAN
zaliger

CAROLUS DE MARS

ECHTGENOOT VAN

PHILOMENA VAN CAMPENHOUT

*Veldwachter der gemeente Wolverthem
Vereerd met de Burgerlijke Medalie van 2^e Klas
en met de Herinneringsmedalie
der Regeering van Z. M. Leopold II*

geboren te Wolverthem, den 1 Januari 1851, en aldaar godvruchtig in den Heer ontslapen den 4 April 1907, voorzien van de HH. Sacramenten der stervenden.

De plechtige lijkdienst, gevolgd van de begrafenis, zal plaats hebben in de parochiale kerk van den H. Laurentius te Wolverthem, Zaterdag 6 April om gure.

Een tweede dienst zal geschieden in de kerk van Westrode op Donderdag 11 April om 8 ure.

Gekerm en rouwklacht en geweent wordt er gehoord: 't is eene bedroefde weduwe, 't zijn weezen die weenen over hunnen beminden vader; en die over hem niet willen vertroost worden omdat hij niet meer is. — De Heer spreekt: uwe stem houde op van weenen, en uwe oogen van tranen te storten want hij heeft den loon van zijnen arbeid ontvangen, het heerlijke rijk, de schoone kroone.

(JER. 81-55. WIJSH. 5-17.)

Bemide Echtgenooten en Kinderen: de voorzorgen der stervelingen zijn onzeker: daarom beveel ik U aan God — eert uwe moeder. — Gij allen die mij gekend hebt, komt mijne ziel ter hulp door uwe gebeden en goede werken.

(WIJSH. 9-13-14. HAND. 20-32. TOB. 4-3.)

Mijn Jesus, barmhertigheid. (100 dagen afaat.)

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil. (300 d. aff.)

Wolverthem. — Drukkerij J. Jamaer.

vrienden en kennissen, zulks getuige die herinneringsmedalie der regering van Z. M. Leopold II; zulks getuige dat burgerlijk kruis van 2^e klas, dat nooit op edelmoediger borst blonk, dat nooit op vaderlandsminnender hart prijkte.

Van daar boven moogt gij gerust op uwe levensbaan terug blikken: gij naamt niet alleen de zaken der gemeente ter harte, maar ook uwe eigene zaken waren altijd in bloeienden staat en goede orde.

Vaarwel! Dierbare vader, vaarwel! Wel-dra zullen wij u volgen op den weg waarop gij ons enkel wat beoogt zijt, op dien weg, dien men niet meer terug doet, op den weg der dood, om aan te komen in een nieuw vaderland, in een vaderland waar lijden in genoegen, waar droefheid in blijdschap en waar tranen in vreugde veranderen.

Vaarwel vriend De Mars! Vaar eeuwig wel!

En er wordt nog eens aangehaald waarom: ze waren dragers van de oproepingsbrieven voor het leger, van brieven van de gemeente, van het parket, van het vrederecht, van de onderzoeksrechter; alle dagen waren ze op het gemeentehuis om orders te ontvangen en om hun verslag uit te brengen van de vorige dag; ze waren opzichter van de gemeentearbeiders die werkten aan de wegen en waren toezichter op de staat van deze wegen.

En we leren ook iets meer over hun familiale toestand: De Mars was landbouwer en winkelier maar stond zelf niet in de winkel omdat die op naam van zijn vrouw stond; hij bezat 2 ½ ha land dat hij niet zelf bewerkte vermits zijn kinderen, en dit waren er toen nog tien, hiervoor instonden. En Dumoulin baatte een kleine winkel in meel uit en had 1 ha land, bewerkt door arbeiders.

In augustus 1901 stond Karel nog steeds in voor de afhandeling van de wagons met sintels uit de fabriek van Denayer in Willebroek die in de statie van Londerzeel-West waren toegekomen.

In januari 1902 krijgen we uit een lichte opmerking van het gemeentebestuur te kennen dat De Mars sedert enige tijd niet meer gezien werd in de herbergen en dat men tevreden is over zijn taakuitvoering.

Karel was een echte volksvriend en werd in november 1905 vereerd met de burgerlijke medaille 2de klasse en de herinneringsmedaille van de regering Leopold II en in juli 1906 voor de titel van veldwachter-brigadier. Hij stierf op jonge leeftijd aan bloedarmoede.

Nog een kleine anekdote: toen hij eens op het Imdenhof bij burgemeester t'Kint aanklopte berispte deze hem met de woorden *...met geblonken schoenen komt ge bij mij niet binnen, ne sjampetter, die moet vuil schoenen aan hebben!* Hierin wordt toch nog even aangehaald dat hij een blaam had gekregen in 1896 maar voor wat betreft alle andere klachten tegen hem werd gesteld dat die alle werden weerlegd zonder gevolg.

⁴² Stierf in het kinderbed in april 1887; uit het tweede huwelijk bekam hij nog 9 kinderen.

⁴³ RALeuven, vrederecht Meise 246 akte 71.

Cloots Frans

1886

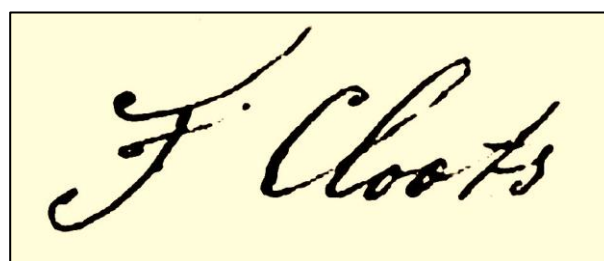
° Wolvertem 01.09.1859, zoon van Guilielmus en Maria Josephina De Schouwer.

X Wolvertem 04.09.1886 met Maria Catharina Van Campenhout ⁴² (1866-1887, in kinderbed gebleven, dochter van Domien en Joanna Catharina Olbrechts).

XX Diegem 11.01.1890 met Maria Rosalia Degreef (1865-1935, dochter van Pierre Joseph en A.M. De Muijser), met nog negen kinderen.

+ Wolvertem (Westrode) 21.05.1941.

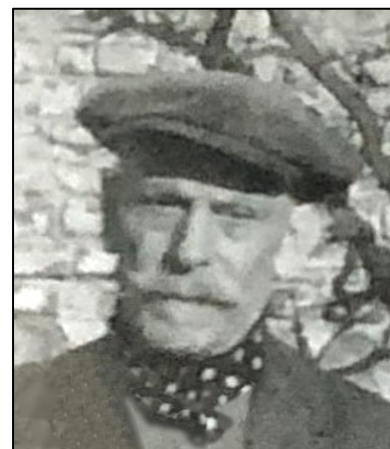
[Landbouwer uit de Barbierstraat (later Dreef) te Imde.]

We vonden hem maar een keer vermeld als veldwachter ⁴³ toen hij op 28.05.1886 een boete uitschreef voor August Steenackers, 16 jaar; Joseph Magdaleens, 21 jaar en Joseph Guldickx, 18 jaar; die beschuldigd werden om eieren en nesten van insectenetende vogels vernield te hebben hetgeen volgens de wet strafbaar was.

Ze kregen 5 francs boete en 3.75 francs proceskosten.

In 1887 wordt hij vernoemd als privaat bewaker in Grimbergen, in 1890 en 1911 als jachttopziener en in 1895 als hovenier van Goethals ⁴⁴.

⁴⁴ Foto André Van Aken: Frans bij het huwelijk van zijn dochter Rosalie in 1913. Onder het volk gekend als *den boswachter*.

Dumoulin Dionysius

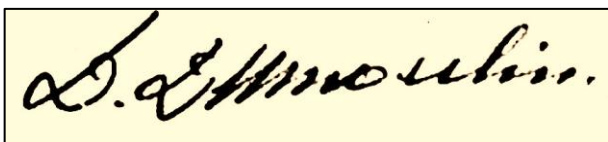
1892 - 1914

° Wolvertem 23.12.1866, zoon van Jan André en Joanna Catharina Van Caesbroeck.

X Wolvertem 24.05.1893 met Maria Ludovica De Hondt (1867-1953, dochter van Jan Baptist en Maria Sophia Stevens), ze hadden 4 kinderen.

+ Wolvertem 14.02.1945.

[Woonde vooraan in de Stationsstraat.]

Hij was nog niet goed benoemd of er kwam bij de gemeente reeds een brief binnen waarin wordt uit de doeken gedaan dat veldwachters werden verkozen tegen steekpenningen.

In het onderzoek dat volgde verklaarde herbergier Franson dat hij dit gezegd inderdaad in zijn herberg had opgevangen op kermisdag in mei maar of Dumoulin dat zou gezegd hebben wist hij niet.

Deze brief was ook buiten zijn weten opgesteld en hij had er niets mee te maken alhoewel zijn naam er onder stond vermeld.

De zaak werd dan ook geklasseerd.

In januari 1893 volgde weer een klacht.

Ditmaal van Moernaut en Verlinden. De eerste was boos op de veldwachter omdat deze laatste niet zou ingegaan zijn op zijn vraag tot het doen van enig wegeniswerk omtrent zijn woning.

Op de klacht van Verlinden ageerde de veldwachter door zelf een klacht in te dienen.

Alles scheen te berusten op het schrijven van een kandidaat-veldwachter die niet verkozen was.

Begin 1903 komt de arrondissementscommissaris weer een klacht ter ore, nu vanwege *agent-récuteur* voor het leger De Bondt.

De gemeente ging om inlichtingen bij de familie De Bondt en er werd gesteld dat:

1. Dumoulin nooit bij hen was geweest om hun zoon Hendrik door zijn bemiddeling te laten dienstnemen in het leger als vrijwilliger met premie;
2. Dumoulin had nog nooit enige maatregel tegen het gezin noch tegen hun kinderen genomen; en,

3. de *agent-récuteur* De Bondt wou deze functie, die van rechtswege de veldwachter (= *agent-récuteur*) toekwam, hem afnemen tot zijn eigen profijt.

Alles werd dus als nietig beschouwd.

Uit Denis' P.V.'s onthouden we dat hij veel op ronde was geweest om het sluitingsuur van de herbergen te inspecteren en verder stelde hij op 01.01.1897 een P.V. op tegen Karel Lodewijk De Boeck, een handelaar uit Steenhuffel omdat die te Wolvertem het kansspel *anker en zon* had gehouden⁴⁵.

Vanaf 1903 werd in de jaarlijkse verslagen van het gemeentebestuur hun volledige voldoening uitgesproken over de twee veldwachters.

Ze waren van goed gedrag, controleerden voldoende alle eigendommen, zagen toe op de toepassing van de wetten en reglementen en op de sluiting van de cafés volgens het politiereglement.

Op 04.04.1906 meldde een telegram van de arrondissementscommissaris aan het gemeentebestuur dat Dumoulin geen handel mocht doen in meelstoffen en bij beslissing van de gemeenteraad dd. 01.01.1907 werd het de twee veldwachters verboden nog handel te drijven.

Maar Dumoulin tekende beroep aan bij de koning om annulatie van die maatregel te bekomen, zich steunend op een ministerieel besluit uit 1887 en op een artikel uit de *Code Rural*.

Begin 1907 staat de gemeenteraad dan toe dat hij deze handel mocht cumuleren met zijn ambt van veldwachter⁴⁶ en een paar maanden later beslist de raad hem een schadeloosstelling van 25 fr. toe te kennen zolang hij in dienst is.

Maar waarschijnlijk heeft de cumulatie van zijn verschillende jobs hogerop toch enige tegenstand (of afgunst?) opgeroepen en op 02.04.1909 behandelt de gemeenteraad zijn protest dd. 31.03.1909 bij de bestendige deputatie voor het feit dat:

1. de gemeente hem weigert om twee rekeningen te betalen waar hij meent recht op te hebben; en,
2. tegen het feit van de intrekking van zijn maandelijksse toelage.

⁴⁵ RALeuven, vredegerecht Meise 257 akte 32.

⁴⁶ Gemeenteraad 02.04.1909 en schepencollege 03.05.1909: laat de arrondissementscommissaris weten

dat volgens een ministerieel rondschrjven van 05.09.1887 Dumoulin het recht heeft al deze beroepen uit te oefenen behalve dat van caféhouder en *aubergist*.

De raad brengt daartegen in dat:

1. zijn rekening van 9,60 fr. ingebracht voor een telling van paarden en wagens in het vooruitzicht van een mobilisatie niet wordt aanvaard vermits dit bij zijn functie als veldwachter hoort;
2. zijn rekening van 4,60 fr., ingebracht als gerechtskosten voor genuttigde glazen bier, niet wordt aanvaard omwille van het feit dat dit tot zijn politieronde behoorde en door deze rekeningen niet te betalen wil de gemeente een einde maken aan de veelvuldige klachten over en misbruiken van Dumoulin, waarover ten andere de bevolking schandaal spreekt;
3. heeft de gemeente hem geen 300 fr. maar 200 fr. uitgekeerd omdat er in 1907 sprake was van een schadeloosstelling van 25 fr. per jaar en niet van een loonsverhoging van 25 fr.

De gemeente was helemaal niet tevreden over zijn diensten en om ernstige reden is zijn bevoegdheid op de controle van de gemeente arbeiders ontnomen geworden.

Verder had het gemeentebestuur haar klachten overgemaakt aan de hogere instanties en deze waren niet min: Dumoulin cumuleerde in 1909 het beroep van landbouwer met bode voor de belastingontvanger, verzekeringsagent, *recruteur* van vrijwilligers voor het leger, oproeper op publieke veilingen, handelaar in tabak, handelaar in meelstoffen en toewijzer van standplaatsen op de markt.

Om zijn zaken af te handelen in Brussel verliet hij dikwijls zonder toelating, soms voor een ganse dag, de gemeente, iets dat kwaad bloed zette bij de bevolking.

Verder trachtte hij bij de hogere autoriteiten medelijden op te wekken door te klagen dat hij een gezin van zes personen had te onderhouden en door de gemeentepolitiek in een kwaad daglicht te stellen wat helemaal niet paste bij zijn ambt als dienaar van deze gemeente.

Hij liegt, vervolgde de gemeenteraad, vermits hij onlangs nog op een openbare veiling 10.200 fr. in cash betaalde voor meubelen en dus zeker geen geldgebrek had; hij liegt dus ook wanneer hij zegt dat zijn financiële toestand dezelfde is als in 1907. Verder moet hij niet klagen over zijn wedde want de veldwachters uit de omliggende dorpen hadden veel minder.

Kort na het overlijden van veldwachter De Mars wordt hij aangeduid als bode voor de overbrenging van de nodige formulieren aan de mannen van de lichte 1905 tot deelname aan de militieraad op 07.05.1905 daaropvolgend.

In 1913 beliep zijn jaarwedde 1.000 fr. en trok hij nog eens 200 fr. als bode van de belastingontvanger van Meise.

Nog voor de eerste wereldoorlog reclameerde hij dat hij te hoog werd belast in de personenbelasting, namelijk van 4 fr. naar 10,29 fr. Zijn klacht werd niet ontvankelijk verklaard vermits zijn jaarwedde ondertussen met een derde was verhoogd en hij verschillende winstgevende posten bekleedde.

Zijn zaken schijnen wel goed te draaien want in april 1912 vraagt hij toestemming aan de gemeente voor het bouwen van een schuur tegen zijn huis langs de provinciale baan Vilvoorde-Aalst (Stationsstraat).

Hij zal tenslotte wegens ziekte zijn ontslag geven in 1913.

Op 30.04.1916 werd door het gemeentebestuur aan het parket van het tribunaal van eerste aanleg te Brussel een kopie gevraagd van een rapport dd. 31.07.1909 dat nodig was om een administratieve benoeming te staven en dat in Wolvertem door brand in het gemeentehuis verloren was gegaan. We hebben niet kunnen achterhalen welke benoeming bedoeld werd.

In het archief van de Raad van Vlaanderen vonden we een dossier inzake zijn deelneming aan nachtelijke politiediensten en verder wordt aangegeven dat hij activistische briefwisselaar voor Wolvertem was; verder vonden wij er ook zijn vraag om toelating van de *Holzabgabestelle* om olmen te mogen verkopen⁴⁷.

In 1921, hij was dan geen veldwachter meer, werd Dumoulin een eerste keer verkozen tot gemeenteraadslid met 560 stemmen voorafgegaan door dokter Eugeen Van den Bruel, J. Huysegoms en G. Rillaer met elk 1.006 stemmen. Hij werd opnieuw verkozen in 1927 en 1933 maar in 1939 was hij er niet meer bij.

In die vooroorlogse periode dong hij ook mee voor een schepenambt maar werd twee keer niet verkozen.

⁴⁷ ARA, Raad van Vlaanderen I 530 nr.4806 en 196 reeks "zaak" nr.186.

Sinds 1925 was hij eveneens verkozen als lid van C.O.⁴⁸.

In 1939 keurde de raad, op vraag van Dumoulin, zijn hulpgeld-pensioen als gewezen veldwachter ten bedrage van 1.750 fr. per jaar goed, wat zal ingaan per 01.01.1939⁴⁹.

Bij beslissing van de gemeenteraad en het schepencollege wordt hem voor dienstjaar 1944 en de voorgaande jaren een totaal bedrag van 2.000 fr. toegekend.

Van Campenhout Karel

1913 - 1941.

° Wolvertem 11.09.1876, zoon van Domien L. en Joanna Catharina Verest.

X Wolvertem 13.11.1907 met Maria Amelia Van Campenhout (°1878, dochter van Jan Baptist en Rosalia Leemans); ze kregen 13 kinderen.

+ Huise 02.10.1962.

[Bij zijn huwelijk woonde hij in Sint-Pieters-Woluwe en was tramontvanger, maar daarna woonde hij in de Schriekstraat te Nerom⁵⁰.]

Wolverthem den 5 Juli 1922.

*de veldwachter
Van Campenhout K*

Welke waren nu de voorwaarden en schikkingen voor een kandidaat veldwachter volgens de gemeenteraad van 07.06.1913?

1. zijn aanvraag diende voor 15.07.1913 op de gemeente te zijn;
2. zijn wedde bedroeg 1000 fr. plus een jaarlijkse vergoeding voor zijn rijwiel 50 fr.;
3. het was hem verboden rechtstreeks of onrechtstreeks handel te drijven;
4. hij moest in het dorp of op den Dries wonen ten laatste zes maanden na zijn benoeming.

⁴⁸ Gemeentearchief Wolvertem, doos 3499 dd. 27.02.1927 waaruit blijkt dat door de bestendige deputatie in zitting van 23.02.1927 geen gevolg wordt gegeven op de vraag van Dumoulin naar verhoging van zijn pensioen uit het gemeentefonds der veldwachters.

⁴⁹ Gemeenteraad Wolvertem 22.11.1938.

Op 02.08.1913 vergadert de gemeenteraad om de vervanging voor te bereiden van veldwachter Dumoulin. Als eerste kandidaat kwam Karel Van Campenhout uit de bus met 6 op de 10 stemmen. Tweede kandidaat was Pieter De Valck met 8 op de 10 stemmen. Deze gegevens zouden nu aan de gouverneur gestuurd worden die de uiteindelijke beslissing zou nemen.

De eerste had op 31.03.1908 een veroordeling opgelopen voor toedienen van slagen waarvoor hij een boete van 10 fr. had gekregen en de tweede was op 07.12.1902 veroordeeld voor het vernielen van een omheining met een boete van 25 fr.

De arrondissementscommissaris had ondertussen van het gemeentebestuur de aanvraag van de kandidaten samen met de nodige info over hen gekregen. Ook de procureur des konings werd op de hoogte gebracht, waar bijkomend nog werd vermeld dat Van Campenhout geen legerdienst had vervuld en De Valck had gediend onder het regiment van de grenadiers.

Het zou uiteindelijk Van Campenhout worden bij beslissing van 10.09.1913⁵¹.

⁵⁰ Een van zijn kinderen werd priester en een ander zuster-directrice; voor zoon Albert vroeg en kreeg hij van de gemeente (17.04.1930) een studielening die viel onder het beuzenfonds der meest begaafden.

⁵¹ Gemeentearchief Wolvertem, doos 3499: volgens dit document dd. 08.05.1925 was zijn benoeming door de gemeenteraad reeds gebeurd op 02.08.1913.

Wanneer Karel de kledij van de ontslagnemende Dumoulin overnam bleek plots dat dit uniform vele maten te klein was! Karel was namelijk een kop groter dan Dumoulin.

Het gemeentebestuur vraagt dientengevolge in september 1913 de gouverneur om de veldwachter te mogen uitrusten op kosten van het gemeen fonds der veldwachters.

En tien dagen later wordt bekend dat kleermaker Haché uit de Jean Volderslaan te Brussel voor hem 1 tuniek, 1 laken broek, 1 tijkbroek, 1 kapotjas, 1 kепie, 1 strooien hoed en 1 kraag had gemaakt.

Karel was perfect tweetalig en dus gebruikte de Franstalige burgemeester t' Kint hem dikwijls als tolk, iets waar Karel zeer fier over was.

Waar hij ook prat op ging was het feit dat hij alle inwoners van Wolvertem persoonlijk kende.

Men kon hem steeds zien rijden per fiets met *zijne calpin* meestal rond de buis gebonden.

Al vlug kon hij te Westrode de ongeveer 30 à 35 jarige Jean Baptist Rotsaert uit de Plas in Steenhuffel arresteren omdat die medeplichtig was aan het organiseren van het verboden kansspel *anker en zon*.

In 1917 wordt besloten zijn wedde bepaald op 200 fr. per maand, te verhogen met een levensduurtetoeslag van 30 fr per maand en op 07.09.1918 krijgt hij, gezien de levensduurte en omdat zijn wedde hiertoe ontoereikend is, voor dat jaar nog eens 720 fr. uitbetaald.

Op 06.09.1919 wordt de duurtebijslag berekend op 117,50 fr. per maand en vanaf 01.01.1920 zal zijn jaarwedde 2.400 fr. bedragen, te vermeerderen met 200 fr. voor de aankoop van kledingstukken en het gebruik van een rijwiel.

Na 1922 krijgt hij buiten zijn vaste wedde nog periodieke verhogingen, duurtetoelagen, familiale vergoedingen per kind, twee jaarlijkse verhogingen, herziening van wedde zodat Karel aan de vooravond van de wereldoorlog alles bij elkaar bijna 20.000 fr. bijeencharrelt.

Op 21.03.1924 wordt in de gemeenteraad genoteerd dat Karel Van Campenhout zijn ambt nauwkeurig vervult en dat zijn dienst niets te wensen

overlaat niettegenstaande zijn ziekte, kwetsuren of gebrekkigheid.

Ondertussen had de gemeenteraad op 20.07.1925 nog een budget van 1.000 fr. goedgekeurd voor zijn werk bij de herziening van huurakten ⁵².

Op voorstel van de gemeenteraad wordt op 25.05.1927 de gedachte gelanceerd om voor een betere werking van de landelijke politie de veldwachters van de gemeenten hun ambt als hulpveldwachter in de aanpalende gemeenten te laten uitoefenen.

Karel zou dus ook bevoegdheid krijgen in de gemeenten Meise, Brussegem, Merchtem, Steenhuffel, Londerzeel, Ramsdonk en Nieuwenrode. Het voorstel wordt naar de gouverneur gestuurd maar we hebben er in latere gemeenteraden niets meer over vernomen.

Aangehouden in de septemberdagen 1944 werd hij In 1945 buiten vervolging gesteld ⁵³; maar Karel, toen gepensioneerd veldwachter, mocht wegens epuratie inzake burgertrouw toch niet deelnemen aan de verkiezingen van 1946.

Niettegenstaande zijn aangetekend verzet, dat teniet werd gedaan door een rechterlijke beslissing tegemoetkomend aan een vraag dd. 18.01.1945 van twee gemeenteraadsleden (Van den Bruel en Huysegoms) die vroegen hiermee te willen wachten. Op 31.05.1951 wordt deze beslissing dan opgeheven.

⁵² Gemeenteraadsverslagen september 1918 - december 1939. We onthouden uit de gemeenteraad van 22.12.1926 nog dat er in 1914 nog twee veldwachters in dienst waren en dat wegens de toegenomen ambtsverplichtingen Karel nu al deze verplichtingen alleen waarneemt tot voldoening van de plaatselijke overheid en gezien de gunstige financiële toestand van

de gemeente zou men bijgevolg zijn wedde met ingang van 01.01.1937 verhogen tot 18.000 frank.

⁵³Aangehouden op 19.09.1944 en buiten vervolging gesteld op 19.09.1945. Hij was onterecht beschuldigd geworden met als aanklacht: collaboratie met de bezetter wegens voorstander te zijn geweest van het VNV en van jeugdbewegingen opgericht in de schoot van het VNV.

De begrafenis van Karel Van Campenhout, Wolvertem 1962.

Deridder Jules Frans

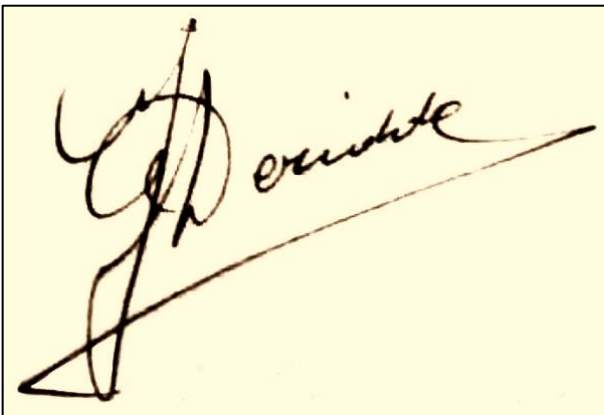
cit. 1944 - 1977

° Dworp 20.09.1912, zoon van Antonius J. en Joanna Dams.

X Wolvertem 26.05.1948 met Bertha M. Van den Brande (°1920, dochter van Jan Frans en Clementine Van Campenhout).

+ Wolvertem 09.05.1981.

[Jules komt op 01.06.1944 vanuit Kesterbeek (Dworp) naar Wolvertem in de Oppemstraat wonen, maar al vlug verhuisde hij naar de Godshuisstraat (*cit.* 1947) en nog later naar de Hoogstraat (*cit.* 1963).]

Op 05.08.1944 met onbepaald verlof gesteld, dient hij ⁵⁴ na het inleveren van zijn uniform, opnieuw zijn kandidatuur in.

15.09.1944: Deridder wordt voorlopig aangenomen na voorlegging van een getuigschrift van de rijkswacht en van het gemeentebestuur van Lot en na een onderhoud met de arrondissementscommissaris.

Hij mag voorlopig zijn dienst hervatten in burgerkleding of in het oude vooroorlogse donkerblauwe veldwachtersuniform maar dit betekent niet dat hij reeds een vaste aanstelling krijgt vermits eerst de plaats vacant dient gesteld te worden. Zijn uniform kon hij blijven dragen mits er de nodige kleine veranderingen op aan te brengen; een nieuw uniform zou teveel kosten aan de gemeente ⁵⁵.

⁵⁴ GA Wolvertem, schepencollege en gemeenteraadssitzingen. Samen met Jan Baptist De Backer uit Sint-Brixius-Rode (Meise) die eveneens zijn kandidatuur had gesteld, maar de gouverneur schrijft op 07.12.1944 dat deze aanstelling nietig is en De Backer geweigerd wordt vermits hij aangehouden en geïnterneerd was. Jules had door avondcursussen te Brussel te volgen een opleiding tot veldwachter gekregen.

07.12.1944: de wedde van een veldwachter wordt bepaald op 10 250 fr. + 20% = 12.300 fr. met een jaarlijkse facultatieve weddetoeslag van 1.200 fr.

03.01.1945: Jules wordt als dienstdoend veldwachter door de gemeenteraad aangesteld als tijdelijk politieagent.

In mei 1945 is zijn basiswedde reeds 13.500 fr. + 1.000 fr. standplaatstoelage en vanaf 01.09.1945 krijgt hij een tijdelijke weddetoeslag van 5.250 fr. in afwachting van zijn nieuwe basiswedde.

30.11.1945: omwille van zijn wekelijkse prestaties die meer uren omvatten dan gevraagd krijgt hij voor de periode 01.12.1945 tot 31.12.1946 een facultatieve tijdelijke toelage ten laste van de gemeentekas ten belope van 200 fr per maand.

07.06.1946: ten definitieve titel worden door de gemeenteraad twee politieagenten benoemd, namelijk de kandidaten Jules Deridder en Frans Wijns, beiden woonachtig in de Oppemstraat. Enkele weken later wordt deze benoeming bij besluit van de gouverneur geschorst en wordt de plaats van veldwachter tot 20.08.1946 terug vacant gesteld.

⁵⁵ Nochtans vinden we in de uitgavenstaat van 20.07.1944 achter zijn naam, Jules Deridder, k(andidaat) veldwachter, een vergoeding gedurende het eerste semester 1944 van 750 fr. ingeschreven voor het gemeentelijk kledingfonds. Deze benoeming, samen met deze van J. B. De Backer, werd door de gouverneur echter nietig verklaard.

Deridder zal het tenslotte halen. In 1947 was de aanvangswedde reeds opgelopen tot 32.400 fr. met opnieuw een facultatieve wedde toelage van 300 fr.

Per 01.01.1950 bedroeg ze 46 080 fr.

In 1946 wordt hij enkele keren als afgevaardigde van de gemeente, samen met landmeter De Caerlé, naar het Neromhof gestuurd om inventaris te maken van de schade en van de inboedel van de villa (kasteel).

Met ingang van 01.01.1951 wordt zijn wedde op 53.040 fr. bepaald en met ingang van 01.01.1949 krijgt hij een jaarlijkse forfaitaire fietsvergoeding van 750 fr.

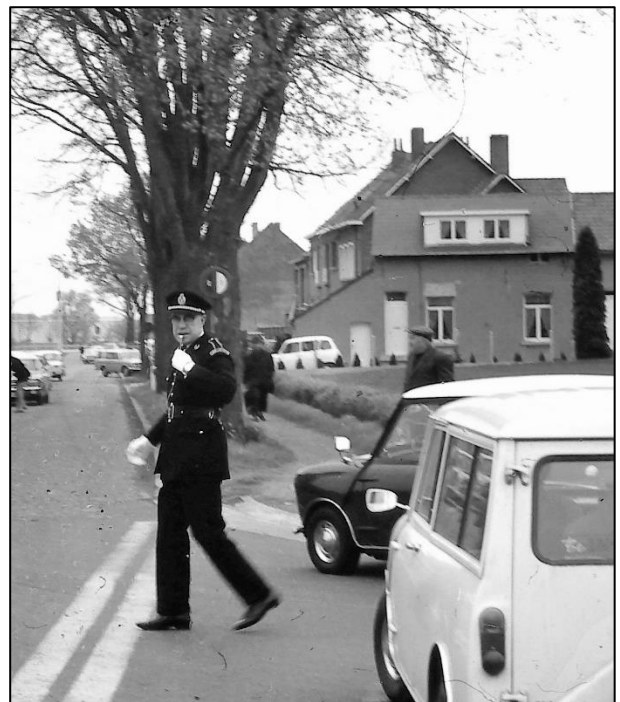
06.11.1951: Jules wordt door de gemeente aangesteld als aanwyzend schatter die met de landmeter van het kadaster mee zal gaan op diens onderzoeken. De goedkeuring moet dan nog gegeven worden door de bestendige deputatie en hij moet nog de eed afleggen, wat gebeurt op 03.03.1952.

11.12.1951: Jules wordt op de gemeenteraad voorgesteld om lid te worden van de fiscale commissie tot 31.12.1954 en dit wordt op 13.02.1952 kenbaar gemaakt aan de arrondissementscommissaris.

27.03.1952: hij wordt door de arrondissementscommissaris geweigerd om aangesteld te worden als afgevaardigde van het Gemeentekrediet. Tevoren had deze al vragen gesteld naar Jules' bijbetrekkingen.

07.04.1952: hij wordt door de gemeenteraad aangesteld als lid van de fiscale commissie na hun beraadslaging dd. 11.12.1951, maar kreeg op 25.03.1952 hiervoor geen goedkeuring van de bestendige deputatie waarna de arrondissementscommissaris hiervan op de hoogte werd gebracht.

Jules ging met pensioen op 01.10.1977.

De laatste veldwachter van oud-Meise ging in 1977 over naar het politiekorps en samen met de fusie verdween hier dus ook deze eeuwenoude functie...

OP EEN DERDE SPOOR NAAR DE HEIZEL

Joris Sleebus

In het voorjaar van 2023 organiseerde Berla, samen met Femma Rode-Elversem-Limbos, twee lezingen met ruim beeldmateriaal over de wereltentoonstelling Expo 58 op de Heizel. De eerste lezing handelde over de voorgeschiedenis van het Heizelplateau, met ondermeer de wereltentoonstelling van 1935. Daarbij werd ingegaan op een facet dat zelden aandacht krijgt: het vervoer van bouwmaterialen en zware tentoonstellingsvoorwerpen.

En daar zat meteen een link bij met Meise, Wolvertem en Sint-Brixius-Rode, namelijk de ontwikkeling van de boerentramlijn 'L'. Onderstaande tekst diept dit onderwerp verder uit. Inhoudelijk bouwt het verder op artikels die in het tijdschrift 'Laca Tijdingen' van de heemkundige kring van Laken verschenen.¹

In de jaren 1930 lag het Heizelplateau er nog vrij onbereikbaar bij.

Toch moesten er ongelooflijke inspanningen geleverd worden om al dat bouwmetaal voor de wereltentoonstelling van 1935 ter plaatse te krijgen.

Meer zelfs, de Eeuwfeestpaleizen werden ingericht als 'model-treinstation', dus moesten ook al die zware locomotieven en treinstellen ter plaatse geraken.

Daarom werd er in april/juni 1933 een tijdelijke spoorwegverbinding aangelegd.

Het traject sloot in Haren Zuid aan bij het nationale treinspoorwegnet en liep langs de Budabrug, de Marly, Koningslo en de Mutsaard tot bij de achterzijde van Paleis 5 op de Heizel.

Einde 1936 werd deze tijdelijke spoorverbinding opgebroken. Vandaag resten er van deze spoorweg slechts drie onrechtstreekse getuigen: het boogvormige verloop van achtereenvolgens de Vinken- en Meeuwenlaan in Het Voor en de Sint-Annalaan in Strombeek.

Maar ook na die wereltentoonstelling bleef Paleis 5 op de Heizel gebruikt worden voor grote evenementen.

In de zomer van 1936 werd de spoorverbinding Haren - Heizel bijvoorbeeld nog een laatste keer gebruikt met ondermeer 248 wagons vol met paarden bestemd voor een landbouwbeurs.

In die periode werd nagedacht over mogelijke alternatieve aanvoerlijnen².

De boerentram L

Reeds vrij vroeg in de ontstaansgeschiedenis van het Belgische spoorwegennet kwam het idee ter sprake om Antwerpen met Brussel ook via een spoorlijn langs Boom en Londerzeel te verbinden.

In 1871 kregen die plannen stilaan een concretere vorm. Maar na bijna twintig jaar twijfelen, werd dit denkspoor opgeborgen.

Ondertussen was op 29.05.1884 de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen (NMVB) opgericht, beter gekend als 'den boerentram'.

Nog geen twee jaar later, op 20.03.1886, keurde de jonge maatschappij een eerste lastenboek goed voor de aanleg van een buurtspoorwegverbinding tussen Brussel, De Mutsaard, Grimbergen, Humbeek, Meise, Wolvertem en Londerzeel.

Reeds op 14.09.1889 werd een eerste stuk buurtspoorweg in gebruik genomen. Het liep van de toenmalige De Vrièrestraat in Laken (*in de buurt van de huidige Charles Ramaeckerstraat*) langs de Sint-Lambertkerk, onder de 'Pont Rustique' door naar De Dikke Linde en De Wand, en verder door langs de Mutsaard, Strombeek, Grimbergen tot in Humbeek.

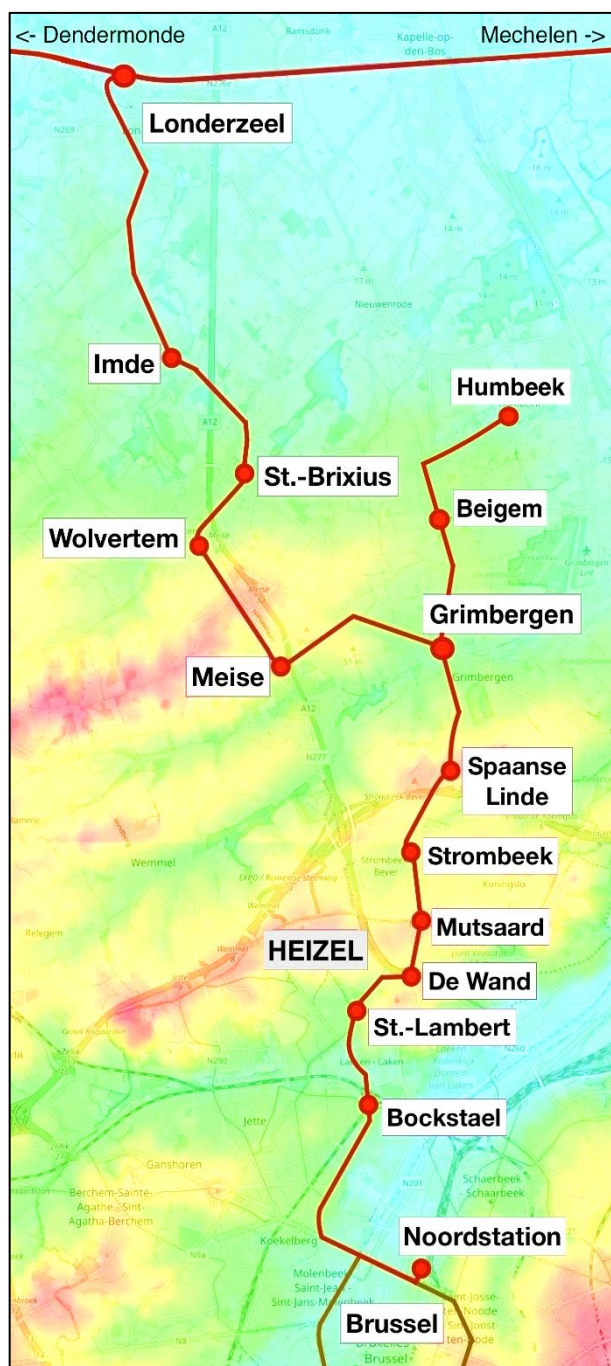
Richting Brussel werd de lijn op 15.05.1890 verlengd tot bij de Lakensebrug (*De Troozbrug*) en op 01.04.1891 langs de Groendreef tot bij het Rogierplein met het toenmalige Noordstation.

¹ Deze artikels verschenen in Laca Tijdingen, jrg. 31, nr. 2, 2020 en jrg. 33, nr. 4, 2022.

² Met dank aan Paul De Backer uit Sint-Jans-Molenbeek. Hij vormt op zijn eentje een ware gegevens- en documentatiebank over alles wat met de Buurtspoorwegen verband houdt.

De volgende jaren ging de discussie over het al dan niet uitvoeren van een verlenging naar Meise, Wolvertem en Londerzeel en over de vraag welke gemeenten daar dan wel of niet financieel moesten toe bijdragen.

Maar op 20.03.1893 verscheen dan het uiteindelijke Koninklijke Besluit in het Staatsblad.³

Topografische kaart met het boerentramtraject Londerzeel - Grimbergen - Brussel rond 1909.

³ De gebruikte kaarten zijn reliëfkaarten. Zie: <<https://nl-be.topographic-map.com/map-4sstf/Vlaams-Brabant/>>.

Tussen september 1893 en mei 1894 werd het hele traject uitgetekend en goedgekeurd en gebeurden de nodige onteigeningen. De uitvoering van de werken verliep bijzonder vlot.

De ingebruikname van de nieuwe tramlijn gebeurde in stapjes: van Grimbergen tot Meise op 24.09.1893, tot Wolvertem op 26.06.1894 en tot Londerzeel op 01.12.1894.

De hele boerentramlijn tot in Londerzeel werd uiteindelijk in maart 1895 in gebruik genomen voor zowel personen- als voor goederenvervoer.

In Londerzeel had de tramlijn zijn terminus bij het treinstation Londerzeel-West op de spoorlijn Dendermonde - Mechelen. Dit element zou een belangrijke rol gaan spelen in de latere ontwikkelingen van de lijn.

De tractie gebeurde eerst met kleine stoomlocomotieven. Vanaf 01.04.1908 werd de elektrificatie stukje per stukje doorgevoerd, te beginnen met het traject tussen het Rogierplein en de De Wand en vorderend richting Grimbergen, Humbeek, Wolvertem en Londerzeel.

Bij deze elektrificatie werd tussen het Bockstaelplein en het Rogierplein een tweede reistraject in dienst genomen langs de Leopold II-laan en de Jubelfeestlaan.

Op 21.09.1909 reed de (voorlopig) laatste stoomlocomotief over de oude sporen langs de Groendreef. Dat was echter niet de allerlaatste stoomlocomotief, in juni 1916 had de Duitse bezetter immers de lijn Grimbergen - Humbeek en Wolvertem - Londerzeel uitgebroken; na de oorlog werden deze lijnen wel hersteld maar de hele elektrificatie vroeg meer tijd. Daarom reed de allerlaatste stoomtrein tussen Wolvertem en Londerzeel op 25.10.1930.

Voor een goed begrip van het vervolg van dit artikel zijn enkele technische verschillen tussen een klassieke treinlijn en een lijn van de Buurtspoorwegen belangrijk.

Bij een klassieke trein is de spoorbreedte 1,435 m. Dat 'normaalspoor' is wereldwijd verspreid en is een erfenis uit de beginjaren van de spoorwegontwikkeling in Engeland. In dat verband rijden de treinen ook links. Bij de boerentram daarentegen is die afstand maar 1 m en rijden ze rechts. Dergelijk 'smalspoor' maakt kortere bochten mogelijk wat voor zo'n boerentramlijn in verstedelijkte omgevingen meer mogelijkheden biedt.

De blauwe kleurzones liggen op ongeveer 10 m boven de zeespiegel.

De rode kleurzones schommelen rond de 70 m

De 'Pont Rustique' tussen de Sint-Lambertkerk en De Wand nog vóór de elektrificatie in 1908.

Bij beiden wordt de elektriciteit wel afgetapt van een bovenleiding, maar bij een klassieke trein gebeurt dit met schaarbeugels (*een pantograaf*), terwijl dit bij de boerentrans rond Brussel gebeurde met een trolley-stang (*'de flesj'*, met de typische zegswijze *'de flesj is af'*).

Bij de klassieke trein gaat het om 3.000 Volt, terwijl dat bij een boerentram 600 Volt was.

Tenslotte waren ook de stootbuffers tussen de wagons verschillend. Bij de klassieke NMBS-treinen waren dat ronde buffers op de zijkanten, terwijl het bij de buurtspoorwegen ging om een centrale buffer.

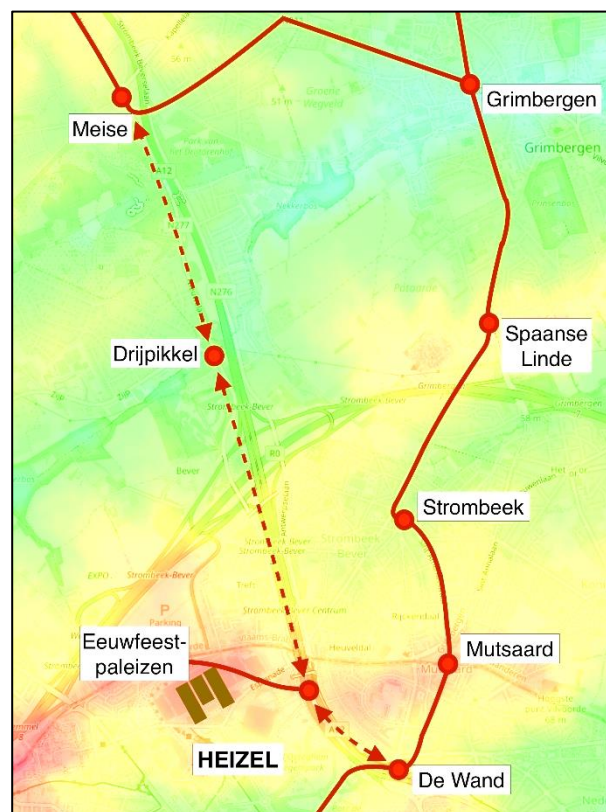
De Eeuwfeestpaleizen

Reeds in 1908 was er sprake van een rechtstreekse doorsteek voor de lijn langs de Meiselaan tussen Meise, de Drijpikkel en langs de Heizel tot bij De Wand.

De concessie-aanvraag vanwege de Buurtspoorwegen kwam er in 1926.

Ondertussen was ook de Stad Brussel vragende partij geworden. Na de Eerste Wereldoorlog annexeerde ze immers de gemeente Laken en lanceerde ze haar eerste bouwplannen voor sport en vrijetijd op het Heizelplateau, met ondermeer een voetbalstadion en de Eeuwfeestpaleizen.

De belangstelling van de stad was in eerste instantie gericht op het vervoer van paarden en andere dieren bij de landbouwbeurzen in de Eeuwfeestpaleizen.

Het verzoek voor een rechtstreekse doorsteek tussen Meise - Drijpikkel - Heizel - De Wand.

De boerentramlijn bij De Wand – foto circa 1955.

Verschillende mogelijkheden werden onderzocht, ondermeer vanuit het treinstation Jette, Thurn & Taxis of Schaarbeek.

Groot probleem waren de kruisingen met bewoonde gebieden en de zware investeringen. Daarom verschoof de vraagstelling vanwege de stad naar de bestaande boerentramlijn, want die vormde een rechtstreekse verbinding tot bij het treinstation Londerzeel-West op de spoorlijn Dendermonde - Mechelen.

Zowel de stad als de provincie Brabant drongen aan op de rechtstreekse doorsteek langs de Meiselaan en dus dicht bij de Eeuwfeestpaleizen. Bovendien kon deze lijn meteen ook dienst doen als aanvoerlijn voor personenvervoer voor de Wereldtentoonstelling van 1935 op de Heizel.

Het Koninklijk Besluit voor de concessie verscheen op 10.09.1928 in het Staatsblad.

De realisatie en ingebruikname gebeurde in stukjes: op 27.10.1932 voor het vak De Wand – Romeinsesteenweg, op 01.03.1935 voor het vak Romeinsesteenweg - Drijpikkel en op 25.04.1935 voor het laatste vak Drijpikkel - Meise.

Alles dus keurig op tijd, want de Wereldtentoonstelling begon op 27.04.1935.

Maar er was ook die andere, tijdelijke treinspoorverbinding tussen Haren-Zuid, Koningslo, de Mutsaard en de Heizel.

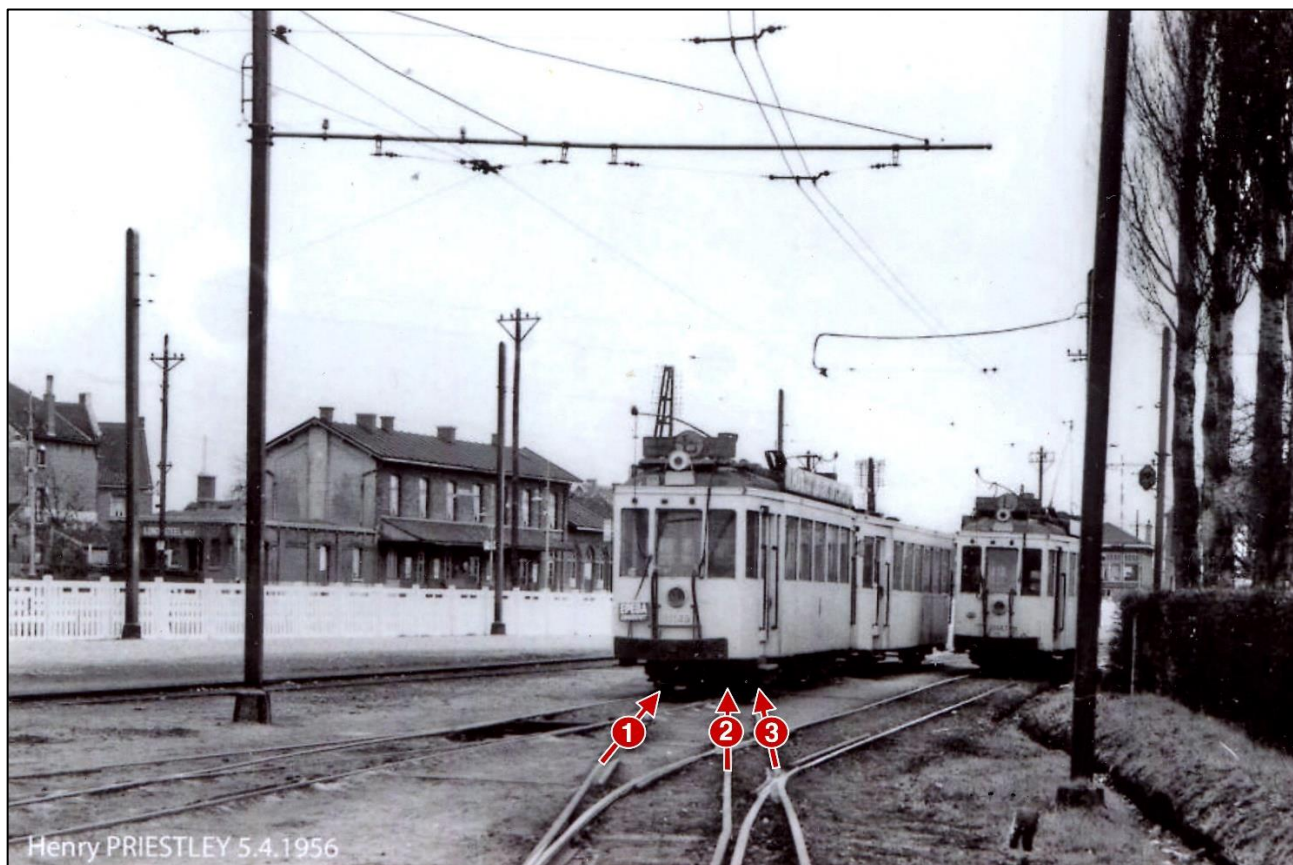
De afspraak was om deze tijdelijke verbinding na de wereldtentoonstelling uit te breken.

De stad en de provincie Brabant zagen de lijn 'L' als alternatief en verzochten de Buurtspoorwegen om die lijn op te waarderen tot treinspoorverbinding.

De tijdelijke treinspoorverbinding Haren - Heizel werd in de tweede jaarhelft van 1936 inderdaad uitgebroken, maar het allerlaatste stukje daarvan, tussen de Meiselaan en de achterzijde van Paleis 5, bleef ongemoeid.

De stad Brussel kreeg bijgevolg een unieke kans om dat laatste spoorstukje ter hoogte van de Meiselaan te laten aansluiten op de rechtstreekse verbinding Londerzeel - Wolvertem - Meise - De Wand.

Bovendien kregen deze 726 meters treinsporen met een spoorbreedte van 1,435 m er een derde spoorrail op 1 m breedte voor buurtspoorweggebruik bij en werd ter hoogte van de Meiselaan alvast werk gemaakt van de aansluiting op de L-lijn.

Henry PRIESTLEY 5.4.1956

*De 'derde spoorrail' met de rechte verbinding naar het treinstation.
(foto Henry Priestley 05.04.1956 - collectie Paul De Backer)*

*De elektrische tractiewagen 10293 bij het Zuidstation in 1958.
(fotograaf onbekend - collectie Paul De Backer)*

Richting Meise was dat met een 'te korte bocht'. Daarom werd gewerkt met een 'terugkeerspoor'. Gevolg was dan wel dat de tractiewagen diende door te rijden tot bij De Wand om daar te keren en vervolgens vooraan de wagons te worden gekoppeld. Tenzij de wagons niet werden getrokken, maar wel 'gepousseerd'.

In november 1936 vroegen de Buurtspoorwegen aan de bevoegde minister het akkoord om ook de 13,6 km van de buurtspoorweglijn Londerzeel - Meise - Heizel te voorzien van een derde spoorrail. Op 10.02.1937 volgde het akkoord met de opdracht om deze treinspoorbreedte van 1,435 m te realiseren vóór 15.04.1937, zodat de lijn kon gebruikt worden voor de paardententoonstelling in mei 1937.

Op het hele traject diende de overwegsignalisatie te worden aangepast. Al die aanpassingen waren uiteindelijk klaar op 28.04.1937.

Bij de terminus in Londerzeel werden de sporen op 1,435 m doorgetrokken tot bij het sporenbundel van het treinstation. Op die manier konden treinwagons gerangeerd worden tot op de boerentramlijn.

Er diende ook een remisegebouw opgetrokken, maar dat gebeurde uiteindelijk niet, vermoedelijk omwille van de oorlog.

Op de Heizel bleef het bestaande treinstationnetje achter Paleis 5 eigendom van de NMBS.

Tractiewagen en goederenwagon

Vanaf 28.04.1937 kon er dus op de lijn Londerzeel - Meise - Heizel gereden worden met een tractie en wagons met een spoorbreedte van zowel 1 m als 1,435 m.

Doorheen de dag werd de lijn reeds intensief gebruikt door de boerentram. Daarom werd gekozen om het goederenvervoer op treinspoorbreedte enkel 's nachts te laten gebeuren.

Met het nieuwe materiaal diende een max. snelheid van 30 km/u te worden gerespecteerd, en 20 km/u in de bochten.

De elektrische tractiewagen met nummer 10293 kreeg een nieuw chassis, maar het koetswerk kwam deels van het rijtuig C2005 dat werd gebruikt op de lijn Groenendaal - Overijse.

*De 'tussenloper' op drie spoorrails bij de Sucrierie in Bierges-Wavre na 1946.
(collectie Paul De Backer)*

De wagen werd uitgerust met twee motoren afkomstig van motorvoertuigen van de serie 9518 die in Evere in dienst waren. De tractiewagen woog 30 ton en kon maximaal 3 goederenwagens met in totaal 28 ton trekken.

Er werden ook twee *'tussenlopers'* geleverd. Dat leken korte goederenwagens maar dat waren ze niet. Ze hadden aan beide zijden zowel de stootbuffers van het type van de klassieke NMBS-treinen (= ronde buffers op de zijkanten), als het stootbuffersysteem dat gebruikelijk was bij de buurtspoorwegen (= centrale buffer).

Zolang de tractiewagen 10293 nog niet was geleverd, konden ze gebruikt worden als tussenschakel tussen motorvoertuigen van de NMVB en treinwagens.

De Buurtspoorwegen wilden dit materiaal vanaf einde mei 1938 in gebruik nemen, maar het goederentransport op de lijn Londerzeel - Heizel gebeurde nog ruim een jaar lang met eigen buurtspoorwegmateriaal met de spoorbreedte op 1 m. Zo werden er in 1938 nog 125 paarden naar Paleis 5 op de Heizel gebracht.

De tractiewagen werd pas op 01.02.1939 in Londerzeel afgeleverd.

De oorlog

Op 10.05.1940 vielen de Duitse troepen België binnen.

Ze richtten Paleis 5 op de Heizel in als militaire opslagplaats. Vrij snel oefende de Duitse bezetter de controle uit op alle plaatselijke besturen, dus ook op het bestuur van de spoorwegen en Buurtspoorwegen.

Op 18.06.1942 ontvingen de Buurtspoorwegen de opeising van 20 boerentramwagens uit Londerzeel voor dagelijkse transporten tussen het treinstation in Londerzeel en Paleis 5.

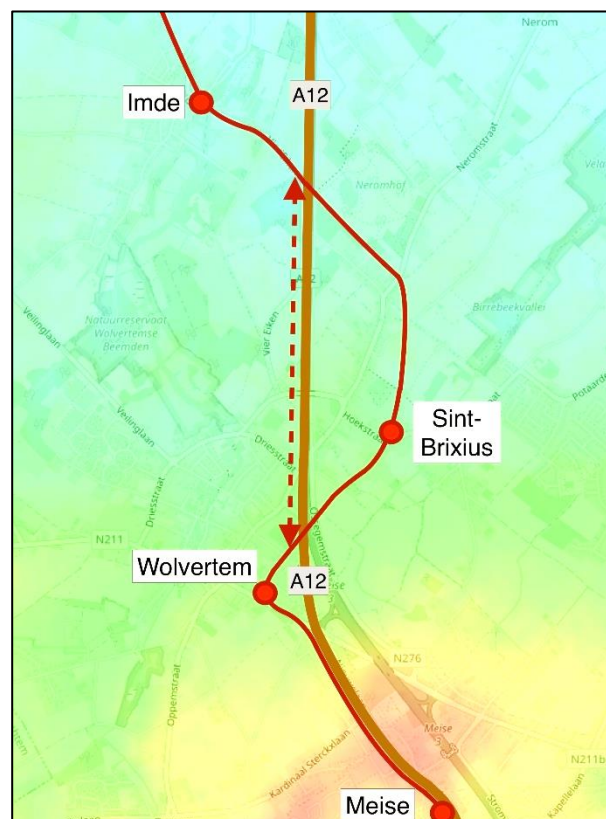
Vanaf 08.02.1943 brak de Duitse bezetter de derde spoorrail uit om die elders te gebruiken. Gedurende de hele periode van de Tweede Wereldoorlog bleef transport op de buurtspoorweglijn Londerzeel - Meise - Grimbergen - Heizel - Brussel nog wel mogelijk, maar enkel op de spoorbreedte van 1 m.

De elektrische tractiewagen bleef gedurende de hele oorlogsperiode in Londerzeel. Omwille van zijn omvang kon hij niet in de tramremise, en dus bleef hij de hele tijd buiten staan.

Expo 58

Na de Tweede Wereldoorlog richtte de heropbouw in België zich vanzelfsprekend op cruciale zaken zoals de havens, de industrie en de huisvesting.

De spoorverbinding tussen Londerzeel, Meise en Paleis 5 bleef nog steeds bruikbaar, maar enkel op het 1 m-spoor, ondermeer voor de transporten voor grote landbouwtentoonstellingen.

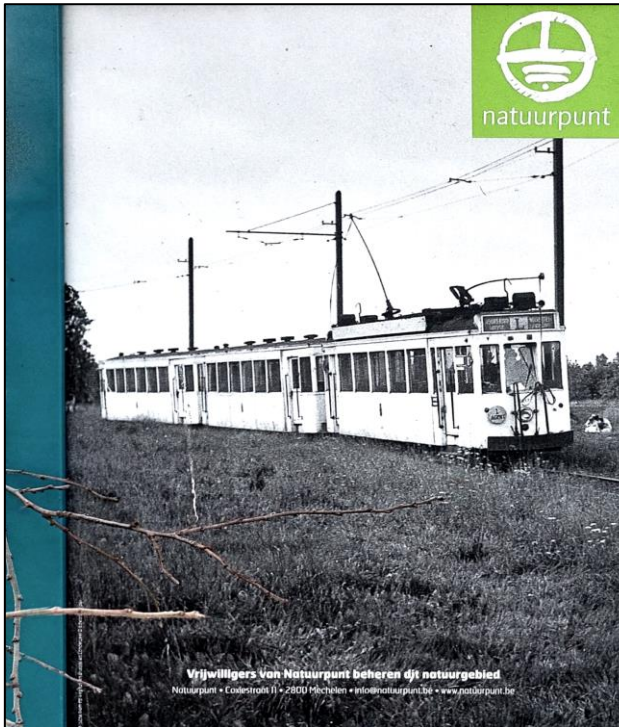

Rechttrekking van tramlijn 'L' langs de nieuwe snelweg A12.

Toen in 1948 de autosnelweg A12 Boom - Brussel werd aangelegd, ontstond het probleem van tramoverwegen ter hoogte van Imde en Wolvertem. Daarom werd het traject van tram 'L' rechtgetrokken langsheen de A12, maar waardoor Sint-Brixius-Rode haar vlotte tramnabijheid verloor.

Pas op 10.04.1951 brachten de Buurtspoorwegen een onderzoek uit waaruit bleek dat het herstel van het 'derde spoor' tussen Londerzeel en Paleis 5 ongeveer 6,5 miljoen BFr zou kosten.

Maar nog geen jaar later, op 08.02.1952, kondigden de Buurtspoorwegen aan dat ze de verbinding naar Paleis 5 wilden opbreken. De stad Brussel reageerde fors en vroeg de heringebruikname van de verbinding, omdat deze

Welkom op het SCHRIEKKOUTER-KOESTERPAD

Sluit je ogen en keer een eeuw terug in de tijd. In de verte hoor je een rammelend geluid en een bel. Je opent je ogen en je ziet... een tram. Nee echt, we nemen je niet in de maling. Hier kon je vroeger de tram richting Brussel of Londerzeel nemen. Het traject van de buurtspoorlijn Brussel-Grimbergen-Meise-Wolvertem-Londerzeel liep jarenlang via deze Schriekouterbaan. Door de komst van de A12 verhuisde het tramspoor in 1948 naar de overkant van de snelweg. Daar bleven trams, zoals op de foto, nog rijden tot 1970. Een halve eeuw later plant men langs de A12 een nieuwe sneltramlijn, tussen Brussel en Willebroek.

Deze oude trambeding werd in de loop van de jaren een mooie veldweg. Om het landschap op te fleuren en de natuur een handje te helpen werd in 2012 een boerenhag aangeplant met sleedoorn, meldeoorn, zomereik, Gelderse roos, sporkehout en hondsröös. Een ideaal plekje voor vele vogels, vlinders en bijen.

Misschien droom je graag verder over de oude tram die je destijds in een half uurtje flevrij naar hartje Brussel kon voeren of misschien ga je op zoek naar de biodiversiteit in de mooie Birrebeekvallei. In ieder geval, geniet van dit stukje natuur.

Met medewerking van

CONTACT

Natuurpunt Meise
birrebeekvallei@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be/
birrebeekvallei

OP STAP

Wandelers kunnen de Birrebeekvallei ontdekken via de bewegwijzerde wandelpaden. Handen zijn welkom aan de leiband zodat ze de kwetsbare natuur niet verstoren.

Herinneringspaneel bij de Schriekouter in Sint-Brixius-Rode.

onmisbaar zou zijn bij de voorbereidingen van de wereldtentoonstelling Expo 58. Dit argument bleek niet voldoende doorslaggevend.

Op 02.09.1953 wordt de concessie voor de hele spoorlijn op breed spoor opgezegd en einde 1954 wordt het resterende stuk spoor tot bij Paleis 5 uitgebroken, een werk dat in september 1955 afgerond was.

Fin de carrière

De elektrische tractiewagen verhuisde in 1946 naar de werkhuizen van de Buurtspoorwegen in de Eloystraat in Kuregem-Anderlecht.

De wagen deed nog jaren dienst voor korte goederentransporten tussen het treinsporenbundel van de NMBS en enkele plaatselijke bedrijven, waaronder de werkhuizen van de buurtspoorwegen in de Eloystraat en Côte d'Or in de Frankrijkstraat.

De tractiewagen kreeg midden de jaren 1950 in de werkhuizen van de Buurtspoorwegen een nieuwe verflaag; donkergroen onderaan en lichtgroen bovenaan.

De twee 'tussenlopers' verhuisden na de wereldoorlog naar Jodoigne en naar de Sucrierie in Bierges-Wavre.

Naar aanleiding van de wereldtentoonstelling Expo 58 werden de boerentramlijnen 'L' en 'G' nog wel opgewaardeerd. Op 20.02.1957 kregen beide

lijnen een nieuwe tunnel tussen het openbaar vervoersknooppunt De Wand en de Sint-Lambertkerk. Die tunnel zorgde vooral voor een serieuze terreinuitbreiding voor Expo 58.

De jaren 1950 en 1960 waren echter tekenend voor de bocht die wijzelf en dus ook het overheidsbeleid maakten van openbaar vervoer naar autoverkeer. Uiteindelijk werden rond Brussel alle boerentramlijnen afgeschaft. De verbinding Grimbergen - Humbeek werd op 31.10.1961 opgedoekt. De 'L' naar Londerzeel reed een laatste keer op 04.10.1968. De 'L-doorstreept' tussen Brussel en Wolvertem bleef tijdens de spitsuren nog rijden tot 26.06.1970. De 'G' naar Grimbergen en de 'G-doorstreept' naar Het Voor werden op 31.07.1978 afgeschaft.

Deze trams, die over belangrijke afstanden beschikten over eigen beddingen, werden vervangen door bussen die sindsdien in de file staan.

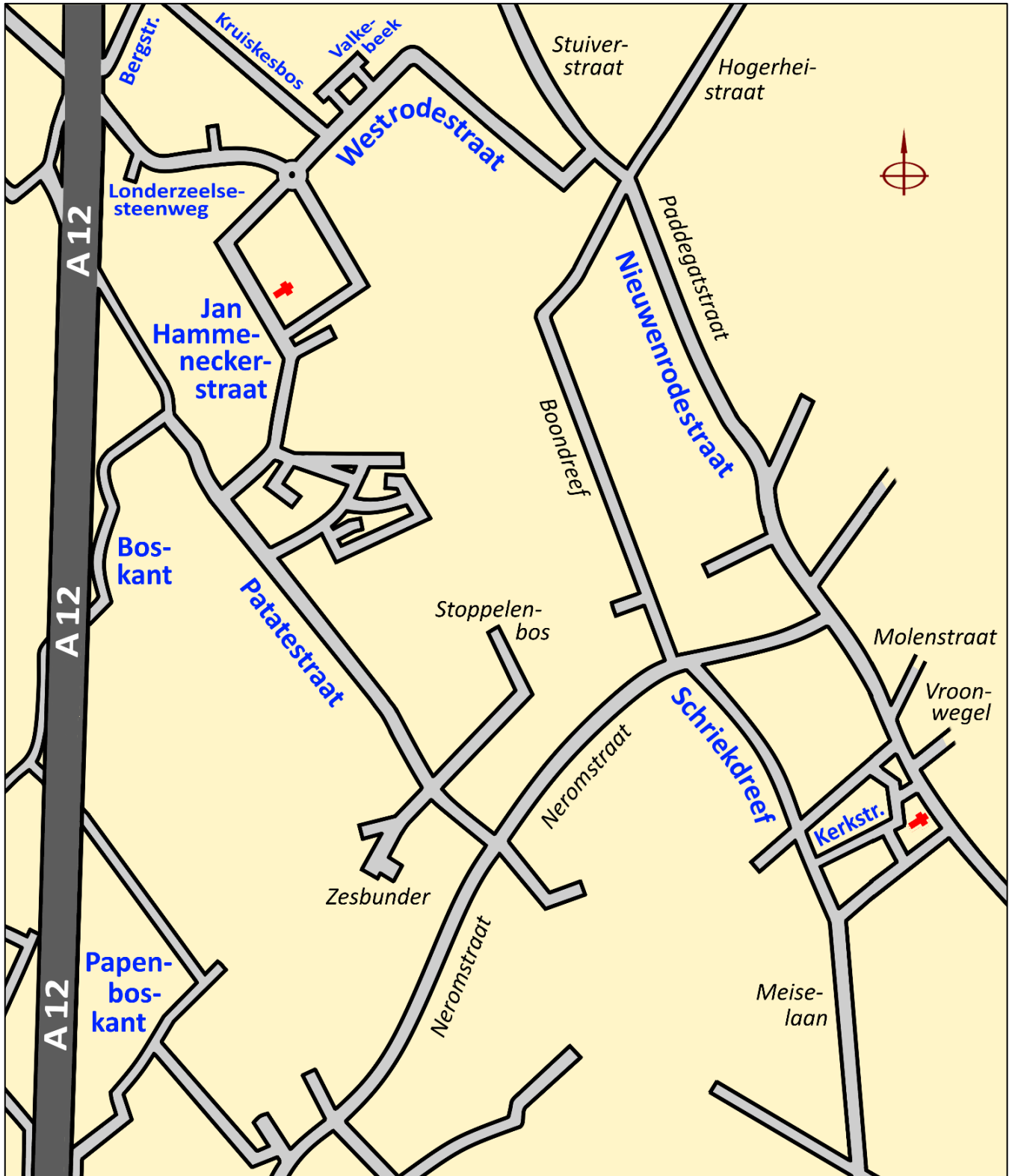

Tram G-doorstreept bij de Heizel – foto 1968.

BIJNAMEN IN WOLVERTEM – DEEL WESTRODE & BOSKANT

Marc Gillisjans

In vorige nummers¹ kwamen al andere delen van Wolvertem aan bod, voorafgegaan door een begeleidende tekst. In dit nummer nemen we Westrode en de Boskant onder de loep.

¹ Zie: **Imde** in Berla nr. 147, maart 2023, blz. 38-43; **Meuzegem en Neerpoorten** in Berla nr. 148, juni 2023, blz. 32-35.

Patatestraat

(deels ten westen van de A12, van de Londerzeelsesteenweg tot Zesbunder / Stoppelenbos ["S"])

S	Jozef De Keersmaeker	De Mët'n
S3	Emiel Wijns	Mil de Roenkër
1	C. Francine Cleymans (x L. A. Robyns)	Fransin va Rangskës
3	J. Raimond Robyns	Waisjkës en de Waisj
5	Emiel C. Van Campenhout	Mien'n
8	Maurits L. Vranckaert, <i>zoon van Eugeen</i>	Moris va Zjeun'n
9	Seghers J. Eduard	Koeëres
12	Frans Knops	De Katt'neetër
16	Jan Baptist Buggenhout	Tietër
18	Pieter Jan De Groen	Gruunës
	Slagmuylders Constant	Naitskë
32	Frans De Decker, <i>schrijnwerker bij Spinnael</i>	Frans va Pëtoetër
	Florentinus Van Moer, <i>slager en jachttopziener</i>	Floor'n
		Nettëkë va Suiëssës

Jan Hammeneckerstraat

(van Patatestraat tot het rondpunt waar nu de Westrodestraat begint)

1	Karel Emmerechts	Slaiëkoeër
	Familie K. Emmerechts, <i>boer</i>	De Loens
3	Maurice Moerenhout	Moris va Narrëkës
10	Jozef Van den Eede (x Theresia De Smedt), <i>smidszoon</i>	Zjèf van de Smet
16	Frans De Wachter, <i>café rechtover de kerk</i>	Soppën
18	Maria J. Van Doorslaer (x J. F. Lamberts)	Marie va Pasoep
19	Familie Bogemans	Va Roonës
20	Pieter J. Boogmans	Pieë Kasaër
21	Jaak Frans Van Campenhout, <i>beenhouwer</i>	Suskën dën Bieënaëvër <i>alias</i> Mannëkën
	Maria Van Buggenhout (x Susken)	Mie Sus
	Frans Spinnael, <i>koster</i>	De Këstër
	Mathildis H. J. De Bondt (x Fr. Spinnael)	Matillëkë van de Këstër
	J. August Spinnael, <i>schrijnwerker en borstelverkoper</i>	Flëddër
24	Ph. Josephina Van Campenhout	Fin van Baaëtës
27	Jan Frans Kerremans (x Elisa Van Doorslaer)	Dën Bakkër
	Elisa J. Van Doorslaer	Liskë van dën Bakkër
	Jan Frans Kerremans	Dën Bels Kerrëman
36	K. Lodewijk De Bondt, <i>kiekenhandel</i>	Lëwie van de Kaiffëe
67	Petrus Aloysius Van Delm	Muskë van Delm
75	Juul Van Hemelrijck	Zjul va Skree

Arbeiders van de Boskant aan het werk voor de familie t’Kint,
met staande als tweede van links “den Beir van Kamiekës” – foto circa WO1.

Westrodestraat

(van het rondpunt tot de Nieuwenrodestraat, plus Kruiskesbos [“K”] en Valkebeek [“V”])

V1	Jan Lodewijk De Decker	De Doeiëf
V2	Familie Robberechts	Va Kuiëlsës
V3	August B. Van Caesbroeck	Gust va Van Hovës
V5	Peer Jan en Frans Van Riet	Pee èn Soeë va Riet
V6	Lodewijk Antoon De Donder (x Yvonne Sarens)	Lowie van Toonës <i>alias</i> De Paiëp
V8	J. Frans Schillemans (x Verdoodt Maria)	Frans va Proo
V8	Denise Schillemans	Dënies va Proo
V13	J. Catharina De Bondt	Katoo va Flèkkës
K	Familie Van den Borre, <i>café de Kriekelaar</i>	Van Borrës
K	Familie Robberechts	De Langë Nèkkën
3	Emiel Jozef Bogemans	Mil va Roonës
4	Marinus Frans De Smedt	Frans va Smeekës
8	Jean M .L. Lamberts x M. Pauline De Wachter, <i>Hondsgat</i>	Wannës van Baaëtës
18	Jan B. De Bondt	De Pips
24	Philomena Hendrika Lamberts	Jettëkë van Baaëtës

26	H.J.Emiel Van Campenhout, <i>barbier</i>	Mil va Prèskès
	Louis Parijs	Lowie va Koobès
	Familie Emiel Alfons Van Campenhout	Krol
30	J. August Van Lint	Gust va Jènnès
41	M. Antonia Van Buggenhout	Nettè va Fiekès
43	Hendrik Frans Van Doorslaer	Nollèkè Sjik
48	Jaak Van Praet	Giljaër
50	Jan August Kerremans	Luppès
52	Familie Schellemans	Breimès
53	<i>waarschijnlijk</i> Frans en M. Elise De Donder, <i>broer en zus, café</i>	Roemèrs
	Octavie Joanna De Donder (x J. Phil. Van Hoeymissen)	Miekès
57	Ludovica J. De Smedt (x Jaak Gerard Van den Brande)	Wiskè va Jèppè Kat
	Antoine Wijns, <i>erwtenuphaler</i>	Toonèn Èit
63	Marie Jeanne De Wachter	Zjo va Mollès
	Jozef E. De Wachter, handelaar	Dookès
	..... Blacks	Maaija Blaks

Nieuwenrodestraat

(van het Hof ten Dorp naar het Mierenest toe, plus Paddegatstraat ["N"])

– De Paddegatstraat is dezelfde straat als de Nieuwenrodestraat, maar de kant van Wolvertem heet de Nieuwenrodestraat en de kant van Nieuwenrode heet de Paddegatstraat –

5	Cecile Troch, <i>café de Trappekes Op</i>	Sillèkè
7	Lodewijk D'Hollander, <i>café</i>	De Wutt'n Dizèr
	Desideer D'Hollander, <i>beenhouwer</i>	Deeziree van d'n Dizèr
	Jozef Spinoy	Jef Vèrf
11	Karel De Hondt (x Catharina Cluts)	Schok
12	Jan B. Spinnael, <i>schrijver</i>	Den Tjok
14	Karel Van Campenhout	Kaèrèl va (Z)Jaètèr
15	Karel Van Roy	Krollèkèssjarèl
	Jean B. Wijns, <i>schoenwinkel</i>	De Wakkè
16	Jan Spinnael en zijn halfbroer Jef Bogaerts, <i>café</i>	Spie van de Roeffèl
21	Victor Huysmans	Tor va Waèrès
24	J. B. Van Eeckhoudt, <i>café Mierenest</i>	Paai of Paaijès
25	de moeder van Frans J. Van de Voorde (°13 10 1924)	Wiskèn Bies
26	Jozef E. Van Campenhout- Thielemans, <i>café De Schaaf</i>	De Prul of baiè Prullès
	Van Campenhout	Waiskès Koobèn
	Frans Meert	Mijèkèn

Londerzeelsesteenweg [voorheen: Valkebeek]

(begint aan het rondpunt)

2	Jaak Troch (x J. M. Janssens), <i>grafmaker, schaalmeester, klokkenluider</i>	Koobè Gieljan
6	Marcel A. F. Troch	Marcel van de Leirèn
9	Jan Baptist De Bondt (x Josephina Francisca Troch)	Faaën'n
	Josephina Francisca Troch	Fien va Faaën'n
	Petronella Scheers, weduwe Gerardus Troch	't Waifkèn Troch
11	Frans Van Lint x J. Fr. Roelants + 3 ongehuwde zussen	Mannèkès
13	Frans en vader Louis Moerenhout, <i>schrijver</i>	Sjoetèr
15	Familie Jan Frans Van Caesbroeck	Va Koeèrès

De Valkebeekstraat met de huizen van Victor en Jules Robberechts.

Papenboskant met Boskant ["B"]

4	Jozef Meys	Zjèppè Maiès
	Jan Baptist Verhasselt	Dën Dikkën
	Lodewijk Maurice Verhasselt	Dën Bollë
9	Peer Jozef Cloots x M. C. De Groen	De Gruunë va Kloeits
	Peer Jozef Cloots	Zjèf Kasaër
	Honoré H. Vandewalle, <i>kantonnier voor de A12</i>	Paipkën <i>alias de Kantonnier</i>
2	Antoon D'Hollander (x Leontine Leroy)	Toon'n
	Leontine Leroy	Tinnë van Toon'n
3	Karel Van Cauwenbergh, <i>kleine persoon, jongman</i>	Sjaëlëkën Leenaërs
4	Joseph Benedict Meys	Benoeëkën
5	Josephina Hendrika De Proft (x Domien Van Campenhout), <i>winkelierster</i>	Selëfin
	Domien van Campenhout	Mien va Sjaëtër <i>alias Mienëkën</i>
6	Sophia Verbelen (x P. J. Van Zeebroeck)	Fiekën Baaët
	Jan Baptist Verbelen	Tiskën Baaët
7	Adriaan Jozef Verhasselt, <i>versierder zandtapijt Boskapel</i>	Sessër
11	Karel Lodewijk Potloot	Sjaëlë va Potloeëtës
	Van Bamis Petronella Victoria	Viktorin va Potlooëtës
14	Antoon Jozef Scheers	Twain Scheis
	Frans Louis Scheers (x Rosalie Verbesselt)	Mus Scheis
15	Emmanuël Theofiel Verhasselt, <i>jongman</i>	Fil(lë) dën Boert
17	Jan Karel Van Hoeck	Sjaëlëkën
18	Karel Antoon Cammu, <i>landbouwer</i>	Dën Beir va Kamiekës
	Maria Van Nieuwenhuyzen (dochter van Desiderius)	Marie van dën Dissër
19	Maria Meert	Marie van dën Bams
	Jan Frans Verhasselt (x Maria Meert)	Dën Bams
	August Jozef Frans Verhasselt (x Ludovica Wijns)	Gust van dën Bams <i>alias Gust Mazoet</i>
20	Jozef Van Hoeck	Zeevus
	Stephanie Marie Meys (x P. J. De Roos)	Roos
B	Familie De Hondt	Blokmaaëkërs
B	Desiderius Van Nieuwenhuyzen, <i>winkel, herberg</i>	Dën Dizër

Paddegatstraat ["N"]

(dit is de overkant van de Nieuwenrodestraat, van de Neromstraat tot de Vroonwegel)

140	Lodewijk Alfons Van den Broeck (xBarbara De Hondt), <i>metser</i>	Flot
	Barbara Isabella De Hondt, <i>naaiwinkel</i>	Belookë
		Baië Krollëkës
128	Jan Frans Bogemans	Dikkë Moon
122	Eugeen Pevenage, <i>likeuren</i>	Zjeunëkën
116	Josephus Verbruggen	Zjef Përus
113	Gust, zoon van Athanaas Van Lint, <i>café In de Stilstand</i>	Gukkë va Naës
110	Frans Van Lint, <i>bakker</i> ; later: Van den Broeck	Puukën
190	Jozef Edward Thielemans (x Barbara Cauwenberghs)	Klakkër
	Barbara Cauwenberghs	Beloo

De oude melkerij (Vos Aloo) – Molenstraat

	Alphonse Van der Veken, <i>ongehuwde kleermaker</i>	Schieëvë Nèk <i>alias</i> de Slip
107	J. B. De Hollander (x Maria Van der Wildt)	Krugër
	M. Joanna Cauwenberghs (x P. L. Van der Wildt)	Graiëzë Wainë
103	Edward De Vlieger (x Florentina Van Paesschen), <i>ijskreamverkoper</i>	Vliegër
	Florentina Van Paesschen	Marjet va Wuttës
102	Theofiel Docus	Dookus
101	Paulina Verholen	Polin van 't Winkëlken
	Louis Fr. Verholen, <i>café</i>	De Wuttën Bels
97	M. Theresia Spinnael (x René Verholen), <i>gareelmaker, café</i>	Trees van dën Bels

Vroonwegel

85 | C. René Moortgat, *café, beenhouwerij* | Motgat

Grens Westrode - Nieuwenrode

(aan de kerk [Kerkstraat] - Schriekdreef)

1	Frans Pinnock	Pottër
	Joanna Catharina D'Hollander	Zjannë va Schrieë
9	Louis A. Van Campenhout	Mienëkës
	...	Doppëkën
	Gust De Smedt	Gëdul
11	Frans De Smedt, <i>beenhouwer</i>	Frans va Gëdul
	Josephine Moens	Fien va Gëdul
13	Miel Carlier	Dën Bankër
17	Karel Emiel Bogaerts	Van Baronnës
	Augustus Van Buggenhout, <i>schrijnwerker</i>	Gust van de Waaëgëmaaëkër <i>alias</i> Gust va Simon van de Flut
14	Simonne Spinnael (x Van Buggenhout)	Simon van de Flut
	Louis Spinnael	De Flut
	Simonne Maria Spinnael	Simon van de Flëddër
16	Theofiel A. De Smedt	Smettëkës
1	Willem Van den Broeck, <i>boswachter</i>	Doo Smus
	J. B. en M. Elisabeth Van den Broeck, <i>ongehuwd</i>	Jan en Lieza van Doo Smus
3	Jan Smets	Jan va Smekkës
		Sjaëlën va Zjant'n
6	Florentinus Wijns	Floorë va Wakkës

Frans Moerenhout, gekend als "Sjoetër",
Londerzeelsesteenweg 13.

Hij was specialist in het maken van wielen, wagens en kisten. Ondanks zijn stuurs uitzicht was hij een grappenmaker. Hij was ook de meest gespecialiseerde rattenvanger in de streek.

KAN IEMAND HELPEN ?

We kennen nog een aantal bijnamen uit dit gebied, maar we missen er soms gegevens rond...

Kan iemand Berla contacteren met wat extra informatie?

- **Lowie en Trees va Muskës**
- **Jan Paaël** zou in verband staan met de windmolen en zou de zoon van **Jan De Bondt (Faaën'n)** kunnen zijn
- **Soeëkën Bos ??**
- **Nettëkë va Suiëssens ??**
- *De kleermaker in Valkebeek (Pieter Jan De Smedt) had een bijnaam, maar welke? Zou het De Vlëkkën kunnen geweest zijn?*

Indien U kan helpen, dan graag een mailtje naar erfgoedberla@live.com of een telefoontje naar onze voorzitter: nr. **0478.63.55.30**

Alle aanvullingen verzamelen we in een globaal artikel na het afronden van de hele reeks...

– met hartelijke dank bij voorbaat!

HET KLOKKENPATRIMONIUM VAN SINT-BRIXIUS-RODE

Jef L. Teugels
Jos Vrancken
Werner Wouters

Dit verslag past in een poging om het klokkenbestand in Vlaanderen in kaart te brengen. Omdat de laatste algemene inventaris dateert van 1918 leek het ons een goed initiatief om de bestaande informatie te actualiseren, vooral omdat over de laatste jaren de functie van heel wat kerken, dus ook van hun klokken wijzigt.

De Sint-Brixiuskerk van Sint-Brixius-Rode.

Het merendeel van de kerk dateert uit de 15de eeuw maar de kerk onderging meerdere ingrijpende transformaties. Een merkwaardigheid van de kerk zijn de nieuwe glasramen waaronder een mooie reeks van negen gemaakt door Joost Caen.

DE TOESTAND IN 1918

Op het einde van de Grote Oorlog was er groot gevaar dat de Duitse bezetter de torenklokken zou aanslaan. Daarom vroeg de toenmalige aartsbisschop kardinaal Mercier aan zijn parochiepastoors om een inventaris te maken van de klokken in de torens waarvoor zij verantwoordelijkheid droegen. Het verslag¹ over de toren van de kerk in Sint-Brixius-Rode werd op 18.02.1918 geschreven door pastoor G. Kilsdonk. Er zijn twee klokken.

Klok 1: BRIXIUS

Ze weegt een 1.000 pond, meet 86 cm en heeft toon la. Ze werd gegoten in 1847 door A.L.J. Van Aerschodt – Vanden Gheyn voor de prijs van 1.358,88 Fr.

Bovenaan de schouder staan in smalle nissen 13 afbeeldingen van een maagd. Verder ook een afbeelding van Sint-Brixius. Als teksten: « **D.O.M. ET S^{TO} BRIXIO. EX DONIS PAROCHIANORUM PROCURATA 1847. J^N E A^{NO} CROCKAERT PATRINO ET J^{LA} CL^{IAE} LEEMANS MATRINA. PASTORE R^{DO} D^{NO} PETRO BOVEN. PRAETORE PRAENOBILI D^{NO} BARONE E. VAN DER LINDEN D'HOOGHVORST** ».

Op KIK/IRPA # 17909 wordt de klok afgebeeld. De opname van een klok in de catalogus van het Kunstpatrimonium duidt erop dat ze in de jaren 1943-44 van de Tweede Wereldoorlog werd aangeslagen. Bij de inbeslagneming werden fotografische opnamen van de klokken gemaakt en deze vormen de basis voor de vermelde catalogus.

¹ https://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/rabscan/eaidid/BE-A0550_722813_803360_DUT

*KIK/IRPA 17909
– links geheel
en rechts detail.*

Klok 2: VAN LAER

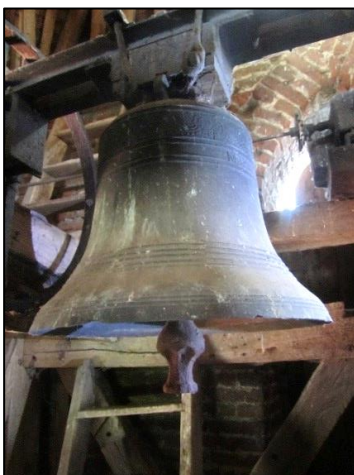
Als schatting voor de tweede klok geeft de pastoor een 200 pond. Verder heeft de klok 46 cm als diameter en toon la. De tekst verwijst naar de gieter en het gietjaar 1773. Deze klok hangt nog in de toren en wordt verderop in detail besproken. De pastoor vermeldt nog dat verdere gegevens over deze klok allicht tijdens de Franse Omwenteling zijn verloren gegaan.

DE HUIDIGE TOESTAND

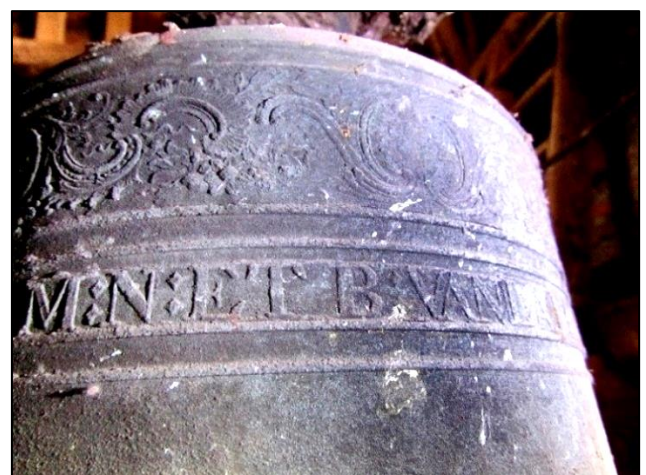
*De klokkkamer
met links de klok MARIA
en rechts de klok BRIXIUS.*

Klok 1: VAN LAER

*Links:
de klok Van Laer
in haar geheel.*

*Rechts:
detail van
de sierband
met de namen
van de gieters.*

Deze klok werd vermeld in het oorlogsverslag hierboven.

Bovenaan de schouder vinden we tussen twee paren gietringen een brede sierband waarin o.a. druiventrossen en sierlijke takken te zien zijn. Hieronder staat boven twee verdere gietringen de tekst: « **M:N: ET B.VAN LAER F. BRUXEL: A^{no} 1773** » waarbij de 7 eerder als J geschreven werd. Als verdere versieringen zijn er vijf gietringen aangebracht boven de slagring waar de klepel de klok raakt. Verder zijn nog eens drie gietringen te zien op de lip van de klok.

Ondanks haar leeftijd is de klok nog in behoorlijke staat. Ze werd gegoten door drie gebroeders Van Laer die in de jaren 1760 en 1780 werkzaam waren in het Brusselse. Hun voornamen waren Michael, Nicolaus en Bartholomeus. Over deze drie telgen uit de vergeten dynastie van klokkengieters Van Laer bereiden we op dit ogenblik een studie voor ².

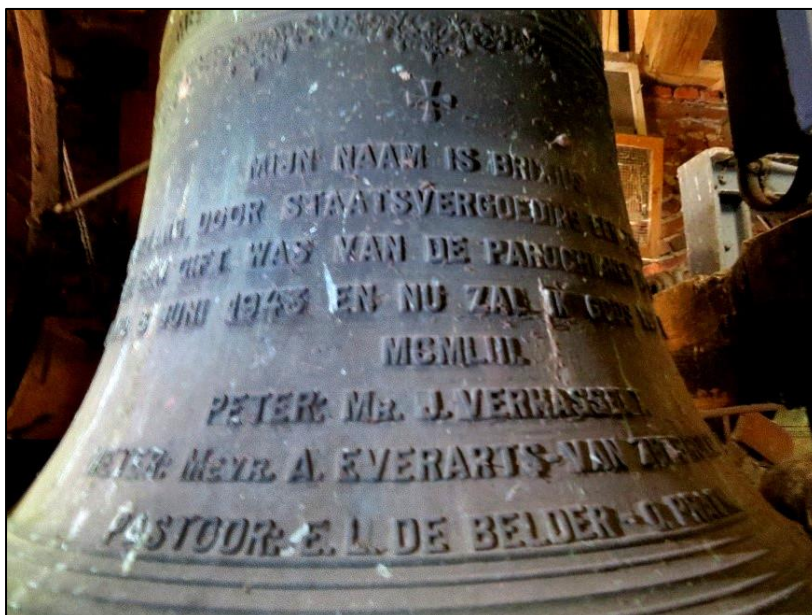
Klok 2: BRIXIUS

Snel na het einde van de tweede wereldoorlog werden dankzij de hulp van de Belgische Staat de door de Duitsers vernielde klokken vervangen.

De klok BRIXIUS van Van Aerschodt - Vanden Gheyn werd vervangen door een van de Doornikse gieter Marcel Michiels Junior. Boven aan de schouder staat onder twee gietringen langs één kant het gietjaar **1953** en langs de overzijde: « **ME FUDIT MICHIELS J^r TORNACI .** »

De Brixius-klok in haar geheel.

De lange tekst op de klok BRIXIUS.

Hieronder zien we weer drie gietringen en een smalle sierband met guirlandes.

Op de flank onder het gietjaar vinden we een afbeelding van Sint-Brixius. Op de tegenoverliggende flank staat onder een klein kruisje een tekst gespreid over acht lijnen.

Deze luidt: « + // **MIJN NAAM IS BRIXIUS // IK VERVANG DOOR STAATVERGOEDING EEN ZUSTERKLOK // DIE EEN GIFT WAS VAN DE PAROCHIANEN IN 1847 // GEROOFD 8 JUNI 1943 EN NU ZAL IK GOD'S LOF VERKONDEN // MCMLIII // PETER: MR J. VERHASSELT // METER: MEVR. A. EVERARTS-VAN ZEGBROECK // PASTOOR: E.L. DE BELDER O. PRAEM** ».

Ter hoogte en rechts van de lijnen 2 tot 4 vinden we nog een rond embleem met het hoofd van de patroonheilige.

Boven de slagring zijn vijf gietringen aangebracht en nog eens twee op de lip.

² H. Swinnen, J.L. Teugels, J. Vrancken & W. Wouters, Klokkensproductie van de Brusselse gieters Van Laer, in voorbereiding.

Klok 3: MARIA

Deze klok is van dezelfde gieter.

Bovenaan hebben we weerom « **ME FUDIT MICHIELS J^R TORNACI** » en op de andere kant « **1953** ».

Onder het jaartal staat nu in een rond embleem een afbeelding van Maria met daaronder « **MIJN NAAM IS MARIA** ».

Op de tegenoverliggende flank staat een tekst gespreid over zes lijnen: « **+ // IK KREEG HET BESTAAN DOOR
OVERSCHOT AAN GEWICHT // VAN DE GEROOFDE KLOK, GIFT VAN DE PAROCHIANEN EN // BIJZONDERE
GIFT VAN MIJN PETER EN METER // MR, & MW. H. VERBRUGGEN-CAMMAERT // A.D. MCMLIII //
PASTOOR: Z.E.H. L. DE BELDER** ».

De vermelding op de klok wijst erop dat de oorspronkelijke klok BRIXIUS zwaarder was dan de nieuwe en dat de gieter het verschil heeft bijgesteld bij de gieting van MARIA. De extra klokspijs die hiervoor nodig was werd geleverd door giften van de parochianen en speciaal door de peter en meter.

De afbeelding van Maria-klok.

*De naam van de gieter
op de Maria-klok.*

De gieter Marcel Michiels sr (1868-1924) was eerst werkzaam in Mechelen en daarna bij Van Aerschodt. Hij nam later de gieterij Drouot uit Doornik over.

De twee klokken van de kerk zijn echter van zijn zoon Marcel Jr (1898-1962) die de gieterij in Doornik van zijn vader overnam in 1924.

De gieter werkte een aantal jaar samen met Félix Van Aerschodt.

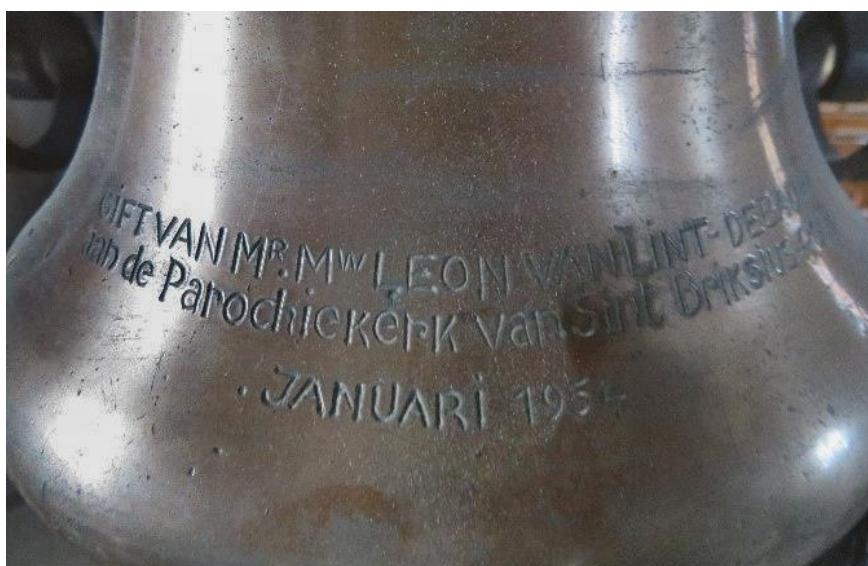
Na heel wat jaren succesrijk geweest te zijn kwam de gieterij in financiële problemen wat leidde tot de zelfmoord van Michiels.

Nadien werd de gieterij overgenomen door de Nederlandse gieterijen Eijsbouts en Petit & Fritsen die ze in 1963 sloten.

Klok 4: KOORKLOK

Het gieterembleem
op de koorklok.

De tekst op de flank
naam van de koorklok.

In het koor van de kerk hangt een kleine koorklok. Onder de schouder vinden we een band met gieteringen zonder tekst maar met een gieterembleem in een cirkel. In de cirkel staat een klauwende leeuw. Boven in de cirkel staat TASTENOE GEBR en onderaan S.PIETERS-LEEUEW. Onderaan de flank staat een tekst over drie lijnen: « **GIFT VAN M^R.M^W LEON VAN LINT-DE PAUW // aan de Parochiekerk van Sint Brixius-Rode // .JANUARI 1954** ».

De firma Tastenoe met Henri Tastenoe (1899-1954) als belangrijkste vertegenwoordiger, was gelokaliseerd in Sint-Pieters-Leeuw en was in de jaren 1950 tot 1960 erg actief in het gieten van klokken ter vervanging van de in 1943-44 geroofde klokken.

Technische gegevens:

ST-BRIXIUS-RODE	SINT-BRIXIUS	JAAR	GIETER	HOOGTE	DIA	LIP	TOON
ST-BRIXIUS		1773	Van Laer	37	46,5	2,7	la
	MARIA	1953	Michiels	47	62	5,0	mi
	BRIXIUS	1953	Michiels	57	73	5,7	do #
	Koorklok	1954	Tastenoe	18	23,5	3,0	sol

14 april 2023

Bedankingen: wij sturen een warme dank aan hen die het bezoek aan de kerk mogelijk maakten en die ook bijkomende informatie ter beschikking stelden: Pierre Verbruggen, Lode Verdoodt, Paul Druyts, Peter Feyaerts en Lysette Indestege.

“VLEGELEN” EN DORSEN IN DE KUIPESTRAAT (CIRCA 1950)

Piet De Cuyper

Eerst nog alles met spierkracht...

Waar is de tijd dat ik samen met broer Frans stond te “vlegelen” in de schuur van ons café-boerderij? Het was een intense aangelegenheid en er was ook een beetje handigheid voor nodig om het te kunnen uitvoeren; mijn broer en ik waren er redelijk bedreven in nadat we een “cursus” vlegelen hadden gekregen van papa Jean. Om het samen te doen kwam er ook een gevoel voor ritme en “swung” bij te pas en dat werd ons bijgebracht door nonkel Jef, de jongere broer van onze pa.

Het alaaam waarmee het gedaan werd is moeilijk te beschrijven: een steel met aan het uiteinde met leder bevestigd een ronde, langwerpige en gladde houten cilinder waarmee men kon ronddraaien. Het diende eigenlijk om met de hand te dorsen. Gemakkelijker gedaan dan uitgelegd!?

Nu wordt het graan op het veld gedorst met een pikdorser maar vroeger werd het graan met de hand gemaaid, in schoven gebonden en *gestuikt* om te drogen.

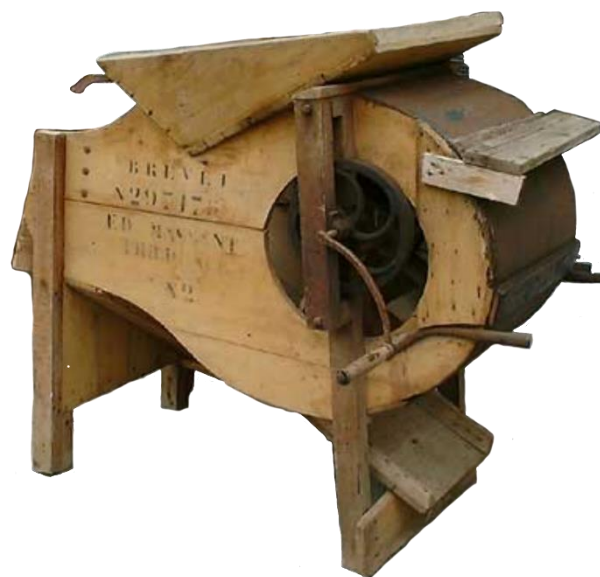
Later opgehaald en geborgen in de schuur tot de dorser thuis langskwam om te dorsen.

Het was vroeger zwaar labeur om de oogst in de schuur te krijgen. Het kon wel eens een maand duren eer de dorsmachine dan langskwam.

Dan moest er ondertussen met de hand gedorst worden om de boer te voorzien van de nodige tarwe om mee naar de molenaar te gaan.

De graanschoven werden op de dorsvloer in de schuur gelegd om dan met de vlegel te worden bewerkt.

Door op de aren van het graan te kloppen sprongen de graankorrels er uit. Daarna werd het in de wanmolen ontdaan van het kaf.

We kregen dus als jongens van 12-13 jaar een opleiding “vlegelen” en we vonden dat plezierig om de vlegel al draaiend in de lucht een voor een op het graan te laten neer komen.

De Kreuners bestonden toen nog niet maar ik denk dat Ben Crabbé hetzelfde gevoel heeft op zijn drumstel.

Plezierig maar vermoeiend en we “drumden” en “kreunden” van de inspanning!

Als dank kregen we aan de keukentafel een lekkere boerenboterham en daarbij een pens of een stuk spek van ons zelfgekweekt varken... laat mij maar dromen van vroeger!

De dorsmachine van Frans “de Smokkeleir”

Hij heette Frans De Smedt en woonde op de pastoorsberg maar werd door de Meisenaars “De Smokkeleir” genoemd wegens zijn activiteiten tijdens de oorlog.

Frans kwam af en toe ook eens een pint drinken in “De Rozenboom”.

Hij was naast de dorser van het graan bij de boeren ook begrafenisondernemer en tijdens de oorlog smokkelaar vooral van etenswaren en tabak.

Hij was lid van het verzet tegen de Duitsers.

Kun je U inbeelden, beste lezer, dat in het midden van de Boechtstraat een monster van een dorsmolen wordt gezet, nauwelijks plaats om nog te voet door te gaan?

De pendelaars wisten als de Boechtstraat werd afgesloten dat er in “De Rozenboom” gedorst werd. 's Morgens was dat nog geen probleem maar 's avonds lag gans de straat vol stro en kaf.

De burens wisten dat er één keer per jaar in september gedorst werd en zij maakten daar geen misbaar van; de vensters werden goed afgesloten en de meeste tramgebruikers gingen langs de *Haagweg* of de Limbosweg naar de tramhalte.

Het dorsen maakte ook een hels lawaai.

Een paar extra werkkrachten werden ingeschakeld om het graan uit de schuur te halen en het daarna terug op te stapelen.

De ratten werden opgeschrikt en *Kuu* (knecht in vele boerderijen in Meise) sprong samen met broer Jef in het stro en ze gingen de ratten letterlijk “te lijf”.

Met ware doodsverachting sprong kleine Jef op het ongedierte en gaf ze door aan *Kuu* die ze naar de rattenhemel hielp. Met de blote hand werden ze onschadelijk gemaakt en mijn jongste broer was zeker niet onverdienstelijk: hij had geen schrik van de tientallen ratten die probeerden de muur op te klimmen.

Kuu was de specialist die hem leerde hoe hij de beestjes bij hun nekvel moest nemen (sorry Michel VDB en GAIA).

Na het dorsen en voor de opkuis begon werd er in ons café veel stof weggespoeld waarna Frans met zijn gevaarte vertrok.

Er werd nog druk nagepraat over het aantal ratten dat *Kuu* en broer Jef hadden gevangen en bij een extra glas limonade en een stuk chocolade zat hij voldaan maar moe te genieten van de belangstelling en de lofbetuigingen...

In het verleden verschenen links en rechts artikels over het erfgoed van deze gemeente en die dreigen soms in de vergetelheid te verzeilen. Daarom willen we ze nog eens onder de aandacht brengen. Uit respect (en ook wat omwille van de atmosfeer die ze uitstralen) brengen we ze letterlijk en in de oude spelling.

In dit nummer een artikel uit "Eigen Schoon & De Brabander" van 1956 (blz. 358 – 359).

We kregen voor deze reproductie hun welwillende toestemming bij e-mail van 02.11.2016, waarvoor onze dank.

TESTAMENT VAN HENRICKE VAN RODE ENDE MARGRIETE MESKENS (MEISE, 1521)

J.L. (= Jan Lindemans)

« Condt ende kennelyck zy allen den ghenen die dese letteren sullen zien oft hofren leren, dat voer den meyer mijns heeren van Nassauen etc., te wetene Goessen de Roevere te dien tijdt, ende voer ons scepenen commen zijn Henric van Rode, wijlen zone Henrics, ende Margriete Meskens, dochter Mychiel Meskens, noch in huwelycken staet zittende, ende hebben begheert ende gemaict met hueren alder vuytersten wille, dat alle de goeden diese tsamen vercregen hebben, oft in toecomenden tijden souden moegen vercrigen, die hem verstorven zijn oft noch souden moegen versterven, te wat plaetsen dat die gelegen zijn, in have oft in erve, in leengoederen oft in eygen goeden, soe wie lanxt leven sal van hem beyden, het zij man ofte wijff, dat hij alle dese voirscrevene goeden besitten zal, zonder yemant enich recht oft seggen daer toe te hebbene, ende nae de aflivicheyt van man ofte wijff, soe zullen dese naebescreven vier kinderen, die de vs. testateurs tsamen in huwelycken staet vercregen hebben, te wetene Reynier, Merten ende Everaert, gebruederen, ende Katherijne, der vs. gebruederen sustere, dese voirghenoemde goeden verdeylen, susterlyck ende bruerlyck, hoot ende hootsgelijcke, elck te samen even vele, met conditien daer inne ondersproken, dat als die loten gemaect zijn, bij vrienden ende bij magen, bij goeden wijsen rade, dat Everaert alsdan, omdat hij de jonxte es, een loth sal moegen kyesen, dat hem aldaer best believen sal, ende daer mede buyten bliven, ende metten anderen nyet loten en sal, ende dat hij noch voer zijn jongerscap eenen pandt vanden havelijcken goeden, die achter vader ende moeder bliven sal, vuyten sterf-huyse trecken sal eenen pandt die hem aldaer best believen sal, aengaende den havelijcken goeden, ende dan noch deylen

gelijck den anderen, met voirweerden daer noch inne ondersproken, dat zij eenen zone gehuwet hebben, eest dat sake dat die andere twee soenen, bij vader oft bij moedere gehuwet wordden, soe sellen zij tevreden zijn met tgene datmen hen gegeven heeft, ende waert sake dat zij nyet gehuwet en waeren, bij vadere oft bij moedere, zoe zullen zij gehuwet wordden van den ghelijcken goeden al eer zij yet verdeylen sullen.

Ende noch meer dat Katherine huerlieden sustere gehuwet wordde, bij vadere ofte moedere, soe sullen die anderen drije brueders te vreden wesen ende zij oick met tghene dat men huer gegeven sal hebben, ende waert sake dat zij bij vadere ende bij moedere daer aff nyet versien en wordde, zoe sal huer havelijck goet beeter zijn dan der knechten dertich ringulden eens, wandt zij hueren vadere ende moedere menigen dach getruwelijcken bij gestaen heeft, ende huer eerlijck gedregen.

Dit hebben vader ende moeder ende alle de vier kinderen gelooft t'eeuwigen dagen, bij alle dat zij van God houdende zijn, vast ende onverbrekelijck ende van weerden te houdene.

Dus ge-daen opten derden dach in meerte, int jaer XVe ende XXI.

Daer nae soe zijn commen dese vs. kinderen, broederen ende suster, met Henric van Rode ende Margriete Meskens, hueren vadere ende moedere, voer Goessen de Roevere, meyer aldaer tot Meysse, in presentien van Gielys Lauwers, Janne van Lint-houdt ende Clase vander Elst, scepenen aldaer, ende hebben dat alle te samen gelooft, dat boven gescreven staet, goet, vast ende van weerden te houdene tot eeuwigen dagen. In kennisse der waerheyd hebben wij, scepenen bovenghenoemd, onsen gemeynen zegele van onsen

scependomme desen letteren doen aenhangen, opten XII^{sten} dach der maent van Merte int jaer XVe ende XXII. »

(RAB, Schepengriffies arr. Brussel, Meise, 5996, f°8 45 v° 46).

Dit stuk is van belang omdat het een concreet voorbeeld geeft van het erfrecht in dit gedeelte van Brabant, nl. van het «**jonkerschap**», het recht van de jongste zoon.

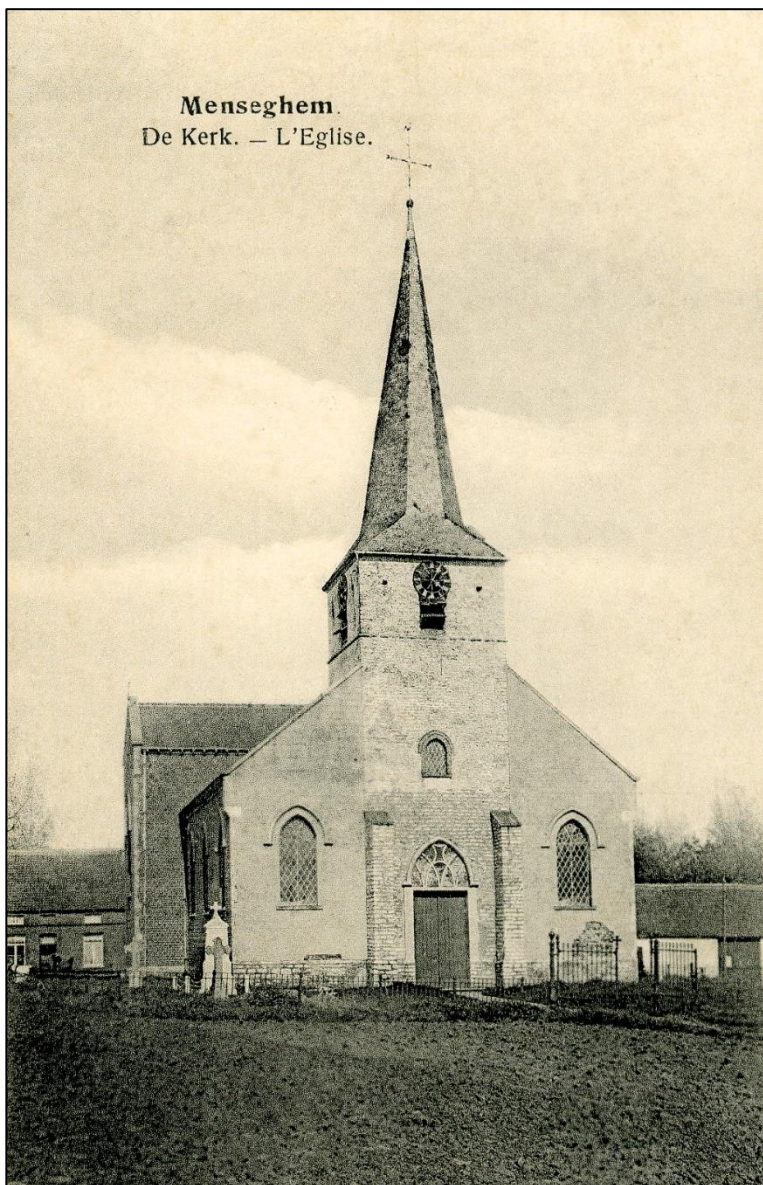
« Dit jonkerschap gaf aan het jongste kind, — zo schrijft Prof. E. M. Meijers (Het ligurische erfrecht in de Nederlanden, I. Het West-Brabantsche erfrecht, 1929, bl. 56) —

een recht van voorkeur voor het huis en de hofstede in de ouderlijke nalatenschap; voor den cossate moest deze hofstede een dachwant groot zijn, voor den meiseniedeman een half bunder.

Het jonkerschap gaf den jongsten zoon slechts recht om deze goederen in zijn deel te doen toescheiden; de andere erfgenamen konden gelijkwaardige goederen daartegenover verlangen. »

Voor Meijers is dit recht van jonkerschap (*droit de juveigneurie*) een overblijfsel van een oud stelsel van erfrecht, door hem het Belgo-Helvetisch stelsel genoemd.

Hier te lande komt het alleen voor in het zuidelijk gedeelte, waar het recht van Ukkel in zwang was.

DE ENIGE OUDE ANSICHTKAART VAN MEUZEGEM ?

Voor elk van de deelgebieden van het huidige Meise variëren de aantallen oude ansichtkaarten van een handvol tot enkele honderden verschillende uitgaven.

Met één uitzondering: Meuzegem, daar is ons maar één (en dan nog behoorlijk zeldzame) kaart van bekend.

Circa 1930 gemaakt door een uitgever die er dan (*waarschijnlijk voortgaande op een Franse landkaart*) “Menseghem” als plaatsnaam op vermeldde.

Links achter de kerk ziet men nog het nieuwe kostershuis (dd. 1795) en rechts de stallen van Van Cauter – De Smedt.

Natuurlijk, indien iemand nog weet zou hebben van een andere oude ansichtkaart van Meuzegem, zijn we bij Berla érg geïnteresseerd...

Dan heel graag een seintje naar:

erfgoedberla@live.com

Is erfgoed ook iets dat jij belangrijk en waardevol acht?

Wil je ons een steuntje in de rug geven?

Wel, kom dan ook als lid bij onze kring en help ons de waardevolle zaken van gisteren door te geven aan allen die na ons komen...

Hoe?

Als **GEWOON LID**: stort € 20 op rekening **BE80.7380.4197.7477** met vermelding van jouw email of jouw postadres

of nog beter:

Als **STEUNEND LID**: stort € 40 op rekening **BE80.7380.4197.7477** met vermelding van jouw email of jouw postadres.

En samen zorgen we dat ons gezamenlijk verleden niet vergeten zal worden.

Het Berla-tijdschrift is een uitgave van de **VZW BERLA**,
Brusselsesteenweg 44 bus 1 – 1860 Meise, O.N. 425.405.475

Bestuursleden: Marcel Belgrado, Jan Buyens (*secretaris*), Herwig Cornelis, Gust De Bondt, Willem De Ridder, Marc Gillisjans, Jean-Pierre Gilson, Willy Kerremans, Karine Métens, Helena Reusens, Marie-Jeanne Thaelemans, Eric Van Baelen (*ondervoorzitter*), Stijn Van Caekenberghe, Dirk Verbelen (*activiteitscoördinator*), Jan Verbelen (*voorzitter*), Sofie Willems (*penningmeester*).

Verantwoordelijke uitgever: Jan Verbelen, Heidestraat 12 – 1861 Wolvertem.

Redactie: Eric Van Baelen & Marc Gillisjans.

erfgoedberla@live.com – www.erfgoedberla.be
rekeningnummer BE80.7380.4197.7477

Wil U graag ons archief consulteren?

Maak dan vooraf even een afspraak,
via onderstaande e-mail of telefoonnummers:

erfgoedberla@live.com

tel. **02.269.92.82** Willem De Ridder *of* tel. **0475.44.54.95** Dirk Verbelen

Wilt U ons graag nog wat extra-ondersteuning geven?

Waarom ons niet **sponsoren** door een advertentie te laten opnemen?

Stuur eens een mailtje naar: erfgoedberla@live.com en we contacteren U snel...

ESCAPEROOM

ROOM: 44

STELT VOOR

THE DAY
AFTER

OOK VOOR KINDEREN!

HET
GROOT
FEEST

MEER INFO EN RESERVATIES VIA

ROOM44.BE

roel anciaux
advocatenkantoor

handelsrecht
bouwrecht
huurrecht
familierecht
debiteurenbeheer

Erkend bemiddelaar

Hoogstraat 57/1
B-1861 Meise
(Wolvertem)

tel: +32 (0)475 47 95 89

r.anciaux@mileslegal.eu
www.mileslegal.eu

CAFÉ OSSEL-STAR

Bij Nico & Sofie

Kasteelstraat 12 - 1785 OSSEL (Brussegem)

052 57 01 60

Openingsuren: MAANDAG - DINSDAG - DONDERDAG - VRIJDAG - ZATERDAG vanaf 10 uur
ZONDAG vanaf 8 uur (april - september) of vanaf 8.30 uur (oktober - maart)
op WOENSDAG zijn we gesloten

zeer ruim zomerterras - aparte kinderspeelhoek
biljartzaal - zaal voor vergaderingen en feesten

DATAREX

IT EN TELEFONIE VOOR KMO EN ZELFSTANDIGEN

WWW.DATAREX.BE

SCHAARBEEKLEI 152 VILVOORDE 02.253.19.57

S-Line Fitness

INTELLIGENT TRAINING

*Bij S-Line Fitness werken we met een uitrusting van de hoogste en beste kwaliteit.
We helpen je om je doel te bereiken naar een gezonde en fitte levensstijl.*

Brusselsesteenweg 58 B
1860 Meise

Tel: +32 470 93 92 72
info@slinefitness.be

BRENG ONS EEN BEZOEKJE !

maandag: 16u00 - 22u00
di-wo-do-vr: 07u00 - 14u00 / 16u00 - 22u00
zaterdag & zondag: 09u00 - 16u00
feestdagen: 09u00 - 14u00

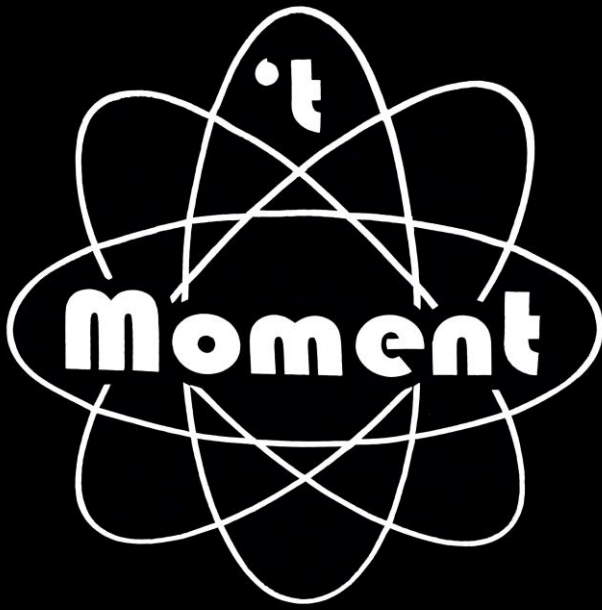

DAKWERKEN
LANIN W.^{BV}
& Zoon

Begonialaan 10 – 1853 Strombeek-Bever

info@dakwerkenlanin.be tel: 02.267.83.06

Brusselsesteenweg 40 - 1860 Meise - tel. 0473 99 36 29

Ontmoetingscentrum
't Moment

Retro café
Concerten
Vergaderingen
Privé feestjes

Proef hier de tripel van 't Moment

UIT SYMPATHIE

Van Ossel

Keukens, badkamermeubelen & inbouwkasten

Wilgenlaan 17 bus1
1861 Wolvertem (Meise)

Tel: 02/269.91.02

E-mail: van.ossel.keukens@telenet.be

www.vanosselkeukens.be

ilwaq

70

1949 - 2019

Banden ROELANTS

ceva tyre network

Merchtemsesteenweg 154

1861 Wolvertem (Meise)

Tel.: 02/269.11.99 - info@bandenroelants.be

www.bandenroelants.be

Aanbevolen door alle leasingmaatschappijen

RESTAURANT

Brusselsesteenweg 48
1860 Meise

tel. 02 269 70 04

www.restaurantdenbeiaard.be
beiaardmeise@gmail.com

Uitgebreide menukaart
Zomerterras
Feestzaal

Sluitingsdagen: dinsdag en woensdag

